Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің Республикалық оқу-әдістемелік кеңесінің шешімімен МАҚҰЛДАНҒАН ЖӘНЕ БЕКІТІЛГЕН

2026 жылғы 8 қазандағы № 4 хаттама

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар тұлғаларға арналған техникалық және кәсіптік білім беру мамандықтары мен біліктіліктерінің білім беру бағдарламаларын әзірлеу бойынша ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

Мазмұны

1. 1 тарау. Жалпы ережелер
2. 2 тарау. Білім беру бағдарламаларын бейімдеудің әдіснамалық негізі және логикасы
3. 3 тарау. Арнайы білім беру бағдарламаларын әзірлеу тәртібі
4. 4 тарау. Арнайы білім беру бағдарламаларының құрылымы
5. 5 тарау. Арнайы білім беру бағдарламаларының мазмұнын әзірлеу
6. 6 тарау. Арнайы білім беру бағдарламаларының сапасын бағалау
7. 7 тарау. Оқытуды ұйымдастыру, педагогикалық жағдайлар және мазмұнды бейімдеу
8. Қосымша. «3W07230101 Тігінші» біліктілігі бойынша арнайы білім беру бағдарламасының үлгісі

1 тарау. Жалпы ережелер

1. Осы Ерекше білім беру қажеттіліктері бар тұлғаларға арналған техникалық және кәсіптік білім беру мамандықтары мен біліктіліктерінің білім беру бағдарламаларын әзірлеу бойынша әдістемелік ұсынымдар (бұдан әрі – Әдістемелік ұсынымдар) ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар үшін арнайы білім беру бағдарламаларын әзірлейтін техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының (бұдан әрі – ТжКБ) жұмыс топтарына арналған.

2. Техникалық және кәсіптік білім берудің арнайы білім беру бағдарламалары интеллекттің жеңіл бұзылуы бар білім алушылар үшін әзірленеді. Басқа санаттағы, оның ішінде тірек-қимыл аппараты, көру, есту, сөйлеу қабілеті бұзылған, сондай-ақ өзге де ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар үшін оқыту тиісті мамандықтың негізгі білім беру бағдарламасы бойынша жүзеге асырылады. Бұл ретте арнайы жағдайлар жасауды, оқытудың бейімделген әдістерін, техникалық құралдарды пайдалануды және психологиялық-педагогикалық қолдау көрсетуді қоса алғанда, білім алушылардың жеке білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, оқыту жағдайларын бейімдеу қамтамасыз етіледі.

3. Әдістемелік ұсыныстардың негізгі міндеті - әзірлеушілерге нақты алгоритм беру, оған сәйкес бейімделген арнайы білім беру бағдарламасын формальды түрде емес, оқытудың, кәсіби әлеуметтенудің және кейіннен мүмкін жұмыспен қамтуға көшудің жұмыс құралы ретінде дайындауға болады. Әдістемелік ұсыныстар модульдік-құзыреттілік тәсілге негізделген білім беру бағдарламаларын әзірлеудің жалпы әдістемесін қалай сақтау керектігін және сонымен бірге оған бейімдеу, психологиялық-педагогикалық, түзету-дамыту және практикаға бағытталған компоненттерді қалай енгізу керектігін сипаттайды.

4. Әдістемелік ұсынымдар жаңа арнайы білім беру бағдарламасын әзірлеу және қолданыстағы білім беру бағдарламасын бейімдеу кезінде қолданылады.

5. Осы Әдістемелік ұсынымдарда келесі анықтамалар мен қысқартулар қолданылады:

1) академиялық кредит – білім алушының және (немесе) оқытушының ғылыми және (немесе) оқу жұмысы (жүктемесі) көлемінің біріздендірілген өлшем бірлігі;

2) базалық құзырет (БҚ) – болашақ маманның мамандыққа енуінің ерекшелігін көрсететін, таңдаған мамандығына сәйкес кәсіби дамуының негізін қалыптастыратын кәсіби құзыреттерді игеру үшін қажетті білім, білік және дағдылар жиынтығы;

3) базалық модуль (БМ) – білім алушының базалық құзыреттерін қалыптастыруға бағытталған білім беру бағдарламасының функционалдық аяқталған құрылымдық элементі;

4) білім беру бағдарламаларының тізілімі (Тізілім) – ТжКБ ұйымдары әзірлеген білім беру бағдарламаларының тізбесін қамтитын білім беру саласындағы уәкілетті органның ақпараттандыру объектісі;

5) білім беру бағдарламасы (ББ) – оқытудың мақсатын, нәтижелері мен мазмұнын, білім беру процесін ұйымдастыруды және оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешені;

6) жалпы құзырет (ЖҚ) – білім алушының адам өміріне қажетті кәсіптік салаларына ортақ міндеттерді шешуіне және өзінің жеке, әлеуметтік кәсіби қызметі үшін қажетті білім, білік және дағдылар жиынтығы;

7) жалпыға міндетті модуль (ЖММ) – білім алушының жалпы құзыреттерін қалыптастыруға бағытталған білім беру бағдарламасының функционалдық аяқталған құрылымдық элементі;

8) жұмыс оқу бағдарламасы (ЖОБ) – жұмыс оқу жоспарының нақты пәні және (немесе) модулі үшін ТжКБ ұйымы әзірлейтін құжат;

9) жұмыс оқу жоспары (ЖОЖ) – ТжКБ ұйымы әзірлейтін, оқу пәндерінің және/немесе модульдердің тізбесін, көлемдерін, оларды зерделеу дәйектілігін, сондай-ақ олардың игерілуін бақылау нысандарын регламенттейтін құжат;

10) кәсіби құзырет (КҚ) – кәсіби қызметті тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін білім, білік және дағды, сондай-ақ жеке қасиеттер негізінде кәсіби міндеттер жиынтығын шешу қабілеті;

11) кәсіптік модуль (КМ) – кәсіби құзыретті қалыптастыруға бағытталған білім беру бағдарламасының функционалдық аяқталған құрылымдық элементі;

12) кәсіптік стандарт (КС) – формалды және (немесе) формалды емес, және (немесе) информалды білім беру ескеріле отырып, білімге, машыққа, дағдыға, жұмыс тәжірибесіне, біліктілік деңгейі мен құзыреттілікке, кәсіптік қызметтің нақты бір саласындағы еңбек мазмұнына, сапасына және жағдайларына қойылатын жалпы талаптарды белгілейтін жазбаша ресми құжат;

13) оқыту нәтижелері (ОН) – білім алушылардың білім беру бағдарламасын меңгеру бойынша алған, көрсететін білімінің, машықтарының, дағдыларының бағалаумен расталған көлемі және қалыптасқан құндылықтар мен қарым-қатынастар;

14) ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕБҚ) – білім алушының арнайы жағдайлардағы, әдістердегі, материалдардағы, қарқындағы, сүйемелдеудегі және бағалаудағы қажеттіліктері, онсыз бағдарламаны меңгеру айтарлықтай қиындайды;

15) интеллектуалды бұзушылықтар – жоғары психикалық функциялардың даму деңгейінің төмендеуінен көрінетін, оқу мүмкіндіктеріне, әлеуметтік бейімделуге және күнделікті өмірге әсер ететін танымдық сфераның тұрақты бұзылулары (жеңіл, орташа, ауыр және терең дәрежесі);

16) интеллекттің жеңіл бұзылуы (ИЖБ) – білім алушы мазмұнын бейімдеу, қайталау, практикалық бағыт және сүйемелдеу кезінде қолжетімді оқу және еңбек әрекеттерін меңгере алатын интеллекттің бұзылу дәрежесі;

17) арнайы білім беру бағдарламасы (АББ) – ИЖБ бар білім алушыларға арналған бейімделген білім беру бағдарламасы, онда мақсаты, мазмұны, оқыту нәтижелері, іске асыру шарттары, әдістері, бағалауы және сүйемелдеуі ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, олардың бейімделуін, дамуын және білім беру мазмұнын барынша меңгеруін қамтамасыз ете отырып жобаланған;

18) психологиялық-медициналық-педагогикалық консультация (ПМПК) – балаларды тексеруді және оларға кеңес беруді, білім алу үшін ерекше білім беру қажеттіліктерін және арнайы жағдайларды бағалауды, білім беру бағдарламасын анықтауды, сондай-ақ мүмкіндіктері шектеулі балаларды арнайы психологиялық-педагогикалық қолдауға жіберуді жүзеге асыратын арнайы білім беру ұйымы;

19) жалпы білім беру құзыреттері (ЖБҚ) – адамның жалпы білім беру пәндерін оқу процесінде алған білімдерін, машықтарды мен дағдыларын оқу, кәсіптік және күнделікті міндеттерді шешу үшін, сондай-ақ қоғаммен табысты өзара байланыс жасау үшін қолдану қабілеті.

2 тарау. Білім беру бағдарламаларын бейімдеудің әдіснамалық негізі және логикасы

6. ТжКБ білім беру бағдарламасы білім берудің негізгі сипаттамаларының бірыңғай кешені ретінде қарастырылады: оқытудың мақсаттары, нәтижелері мен мазмұны, білім беру процесін ұйымдастыру, іске асыру әдістері мен тәсілдері, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттары. Бұл логика ЕБҚ бар білім алушыларына арналған АББ әзірлеу кезінде толығымен сақталады.

7. ИЖБ бар білім алушылар үшін бағдарлама қарапайым ББ жеңілдетілген көшірмесі ретінде емес, кәсіби бағдарын сақтайтын, бірақ нәтижеге қол жеткізу тәсілдерін өзгертетін дербес бейімделген АББ ретінде жобаланады: материалды ұсыну нысаны, қарқын, көлемі, практика саны, нұсқаулықтардың сипаты, бағалау рәсімдері және сүйемелдеу деңгейі. декларативті білімге емес, байқалатын әрекеттерге басымдық беріледі: үлгі бойынша операцияны орындау, қауіпсіздік ережелерін сақтау, жұмыс орнын дайындау, құралды пайдалану, қатені тану, көмек сұрау, берілген шарттарда қарапайым өндірістік тапсырманы аяқтау.

8. ТжКБ ББ әзірлеу әдістемесі әзірлеудің үш кезеңін қамтиды: дайындық кезеңі, ББ әзірлеу және ББ сапасын бағалау. ИЖБ бар білім алушылар үшін әр кезеңге бейімдеу қабаты қосылады: білім алушылардың ерекшеліктерін талдау, арнайы шарттарды таңдау, сүйемелдеу деңгейін анықтау, оқыту нәтижелері мен бағалау рәсімдерін бейімдеу.

кесте. ИЖБ бар білім алушылары үшін ББ әзірлеу әдістемесін бейімдеу

ББ әзірлеу әдістемесінің элементі	Қалай сақталады	ИЖБ бар білім алушылар үшін не қосылады
Дайындық кезеңі	Жұмыс тобы құрылады, нормативтік құжаттар	Жұмыс тобына бағдарламаны

	зерделенеді, функционалдық талдау жүргізіледі.	сүйемелдейтін мамандары енгізіледі; ерекше білім беру қажеттіліктеріне, біліктіліктің қолжетімділігіне және практика жағдайларына талдау жүргізіледі.
Білім беру бағдарламасының мақсаты	Білім алушыларды белгілі бір кәсіби қызметке дайындау арқылы тұжырымдалады.	Мақсат қолжетімді еңбек функциялары, реттелетін жағдайлар, қауіпсіздік, сапа және сүйемелдеудің қажетті деңгейі арқылы нақтыланады.
Құзыреттер тізімі	Жалпы білім беру, жалпы, базалық және кәсіби құзыреттер бөлінеді.	Құзыреттер қарапайым бақыланатын әрекеттер, еңбек әрекеті, қарым-қатынас және ережелерді сақтау арқылы тұжырымдалады.
Модульдердің мазмұны	Модуль құзыреттерді қалыптастырады және оқыту нәтижелерін қамтиды.	Модульдер логикалық оқу блоктарына бөлінеді; практикалық бөлік, қайталау, көрнекілік, алгоритмдер күшейтіледі.
Оқу жоспары	Кредиттерді, сағаттарды, семестрлерді және қорытынды бақылау нысандарын көрсетеді.	Жоспарда бекітуге, консультацияларға, практикалық пысықтауға, өндірістік сынамалар мен сүйемелдеуге арналған сағаттар көзделеді.
Сапаны бағалау	Ішкі және сыртқы сараптама жүргізіледі.	Сараптама нәтижелердің шынайылығын, бағалаудың қолжетімділігін, практиканың қауіпсіздігін және жұмыс берушілердің дайындығын тексереді.

9. Білім беру бағдарламасының бейімдеу тақырыптарының механикалық қысқаруына, сағаттардың қысқаруына немесе кәсіби талаптарды ресми жалпы сөз тіркестерімен алмастыруға дейін азаймауы керек. Әдістемелік тұрғыдан дұрыс бейімделу Біліктіліктің функционалдық талдауы арқылы құрылады: білім алушыларға қандай еңбек функциялары қолжетімді, қандай операциялар міндетті сүйемелдеуді қажет етеді, қауіпсіздік шарттары бойынша қандай операцияларға жол берілмейді, қандай нәтижелерді сенімді бағалауға болады.

10. Бағдарламаны әзірлеушілер бір уақытта біліктіліктен білім алушыға және білім алушыдан біліктілікке ауысуы керек. Бір жағынан, кәсіптік стандарттар, сыныптауыш, жұмыс берушінің талаптары және материалдық-техникалық база ескеріледі. Екінші жағынан, білім алушы арнайы жағдайларда,

қайталануда, қадамдық нұсқаулықта және педагогикалық сүйемелдеуде игере алатын әрекеттер таңдалады.

кесте. АББ әзірлеу принциптері

Принциптер	Принциптің мазмұны	Бағдарламадағы практикалық түрі
Құзыреттілік бағыты	Бағдарлама нәтижеден жобаланады: білім алушы модульді игергеннен кейін не істей алады.	Әрбір оқыту нәтижесі бақыланатын әрекетті, орындалу шарттарын және сапа өлшемшарттарын сипаттайды.
Кәсіби мағынасын жоғалтпай қолжетімділік	Материал бейімделеді, бірақ кәсіби бағыт сақталады.	Мазмұннан артық теория алынып тасталады, бірақ негізгі еңбек операциялары, қауіпсіздік және сапа сақталады.
Қадам	Күрделі әрекет қарапайым операциялар тізбегіне бөлінеді.	Технологиялық карталар, визуалды нұсқаулар, үлгілер, тексеру парақтары қолданылады.
Практикаға бағдарлану	Оқыту әрекетке, қайталануға және нақты жұмыс жағдайларына негізделген.	Практика, оқу-өндірістік тапсырмалар мен жаттықтыру жаттығуларының үлесі артып келеді.
Қауіпсіздік	Егер білім алушы қауіпсіздік талаптарын сақтамаса, оқытудың бірде-бір нәтижесі игерілген деп есептелмейді.	Қауіпсіздік өлшемшарттары барлық кәсіптік модульдер мен практикалық тапсырмаларға енгізілген.
Жеке	Қарқын, дербестік деңгейі, зейін, есте сақтау, байланыс, моторика және мінез-құлық ескеріледі.	Көмектің рұқсат етілген түрлері тіркеледі: үлгі, кеңес, нұсқауларды қайталау, тәлімгерлік.
Әлеуметтік-еңбекке бейімдеу	Бағдарлама операциялық дағдыларды ғана емес, сонымен қатар еңбек тәртібін де қалыптастырады.	Жұмыстық қарым-қатынас, тәртіп, көмек сұрау, ескертулерге ден қою ережелері енгізіледі.
Бағалау ашықтығы	Білім алушы одан не талап етілетінін және нәтиже қалай бағаланатынын түсінеді.	Өлшемшарттар қарапайым тілде тұжырымдалған; демонстрация, үлгі және бағалау парағы қолданылады.

АББ ұсынылатын айрықша ерекшеліктері:

– оқыту қолжетімді еңбек функциялары мен практикалық әрекеттерден құрылады;

– оқытудың әрбір кәсіби нәтижесі қауіпсіздікке, сапаға және еңбек тәртібіне байланысты;

– теориялық материал визуалды диаграммалар, үлгілер, жағдайлар және практикалық тапсырмалар арқылы беріледі;

– кәсіби іс-әрекеттер алгоритм бойынша пысықталады: көрсету, бірге орындау, үлгі бойынша орындау, ішінара нұсқаумен орындау, өз бетінше орындау;

– бағалау негізінен іс-әрекетті көрсету, практикалық тапсырма, бақылау, портфолио және бағалау парағы арқылы жүзеге асырылады;

– өндірістік практикадағы қауіпсіздік, тәлімгерлік және операцияларды түсінікті реттеу мүмкін болатын жұмыс орындарында ұйымдастырылады.

3 тарау. Арнайы білім беру бағдарламаларын әзірлеу тәртібі

АББ әзірлеу тәртібі келесі кезеңдерден тұрады:

1) Дайындық кезеңі;
2) АББ әзірлеу;
3) Әзірленген АББ сапасын бағалау.

13. **Дайындық кезеңіне**:

1) АББ әзірлеу бойынша жұмыс тобын құру;
2) АББ мазмұнына қойылатын талаптарды регламенттейтін нормативтік құжаттаманы зерделеу, бағдарламаны сүйемелдейтін мамандарының қорытындысы;
3) Функционалдық-бейімдеу талдауын және еңбек функцияларының қолжетімділігін жүргізу, біліктіліктің функционалдық-бейімдеу картасын жасау жатады.

14. **АББ әзірлеу** келесі ретпен жүзеге асырылады:

1) АББ мақсатын анықтау;
2) Құзыреттер тізбесін әзірлеу;
3) Модульдердің (пәндердің) мазмұнын айқындау;
4) Оқу жоспарын жасау;
5) Бағалау материалдары мен өлшемшарттарын әзірлеу.

15. **Әзірленген АББ сапасын бағалау** ішкі және сыртқы сараптама кезінде жүргізіледі.

16. АББ әзірлеу үшін жұмыс тобының құрамын кеңейту қажет, себебі тек кәсіби ғана емес, сонымен қатар мазмұнның қолжетімділігіне психологиялық-педагогикалық сараптама қажет.

3 кесте. Жұмыс тобының құрамы және АББ әзірлеу кезінде жауапкершілікті бөлу

Жұмыс тобының мүшесі	Жауапкершілік аймағы
Басшының оқу, оқу-әдістемелік немесе оқу-өндірістік жұмыс жөніндегі орынбасары	АББ әзірлеу және оны ТжКБ ББ Тізіліміне енгізу процесін ұйымдастыру және бақылау.
Әдіскер	ТжКБ нормативтік және әдіснамалық құжаттарына сәйкес келуін қамтамасыз ету.
Жалпы білім беру және жалпыға міндетті модульдер оқытушылары	Жалпы мазмұнды бейімдеу, қол жеткізуге болатын нәтижелерді тұжырымдау, оқыту әдістерін таңдау.

Арнайы пәндер оқытушылары және өндірістік оқыту шеберлері	Кәсіби операцияларды іріктеу, практикалық тапсырмаларды, технологиялық карталарды, сапа және қауіпсіздік өлшемшарттарын әзірлеу.
Арнайы педагог, олигофренопедагог немесе инклюзивті сүйемелдеу маманы	ИЖБ бар білім алушыларға арналған мазмұнды әдістемелік бейімдеу.
Әлеуметтік тәрбиеші немесе куратор	Әлеуметтік-тұрмыстық бейімдеу, практиканы сүйемелдеу және жұмысқа орналастыру.
Жұмыс берушінің өкілі	Сұранысқа ие қолжетімді еңбек функцияларына, жұмыс орнына қойылатын талаптарға, тәлімгерлікке және операцияларды орындау сапасын растау.

17. АББ әзірлеу үшін келесі құжаттар мен деректерді зерттеу қажет:

– техникалық және кәсіптік білім берудің қолданыстағы мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;

– техникалық және кәсіптік орта білімнен кейінгі білім беру мамандықтары мен біліктіліктерінің қолданыстағы сыныптауышы;

– таңдалған біліктілік бойынша кәсіптік стандарттар;

– білім алушылардың ерекше білім беру қажеттіліктерін және оқытудың ұсынылатын шарттарын сипаттайтын құжаттар;

– білім беру ұйымының материалдық-техникалық базасы туралы ақпарат;

– жұмыс берушілердің әлеуетті практика орындары мен мүмкіндіктерінің тізбесі;

– педагогтердің, психологтардың, өндірістік оқыту шеберлерінің бақылау нәтижелері;

– таңдалған мамандық бойынша қауіпсіздік талаптары және санитарлық-гигиеналық жағдайлар.

18. Мамандықтар мен біліктіліктердің коды мен атауы ТжКБ мамандықтары мен біліктіліктерінің қолданыстағы сыныптауышына сәйкес келуі тиіс. Егер мамандықтың атауында сыныптауышқа сәйкес нақтылау болса (түрлері бойынша, салалары бойынша, бейіні бойынша және т. б.), оларды көрсету қажет. Мысалы, *02140100 Сәндік қолданбалы және халықтық кәсіпшілік өнері (ағаш өңдеу), 07231100 Аяқ-киім өндірісі (қолмен (қолөнер) өндіру).*

19. АББ әзірлеу кезінде кәсіптік даярлықтың мазмұнын, еңбек әрекеттерінің тізбесін, практикалық машықтар мен дағдыларды айқындау бөлігінде КС ережелері ескеріледі. Бұл ретте ИЖБ бар білім алушылар үшін олар қызметкердің біліктілігіне қойылатын талаптардың толық көлемінде емес, білім алушылар өздерінің психофизикалық мүмкіндіктерін, білім беру қажеттіліктерін, ПМПК ұсынымдарын және оқытудың арнайы жағдайларын жасауға қойылатын талаптарды ескере отырып игере алатын қолжетімді еңбек функцияларын, еңбек әрекеттерін және қажетті практикалық дағдыларды айқындау үшін бағдар ретінде пайдаланылатынын ескеру қажет.

АББ әзірлеу кезінде КС дербестіктің жоғары дәрежесін, күрделі аналитикалық қызметті және жауапты шешімдер қабылдауды қажет етпейтін жеке еңбек функциялары мен еңбек әрекеттері таңдалады. Олардың негізінде базалық және кәсіби құзыреттер, оқыту нәтижелері мен бағалау материалдары қалыптастырылады.

20. ББ әзірлеу әдістемесі біліктілікке функционалдық талдау жүргізуді және функционалдық карта жасауды қамтиды: қызметтің негізгі мақсаты, еңбек функциялары мен дағдылары. Бейімделген АББ үшін бұл картаны ИЖБ бар білім алушылар үшін еңбек әрекеттерінің қолжетімділігін талдаумен толықтыру қажет.

Функционалдық-бейімдеу талдауы бүкіл мамандықты іріктеусіз бағдарламаға енгізбеу үшін қажет, бірақ: қандай еңбек функциялары бар, қандай оқыту мен сүйемелдеуді қажет етеді, қайсысы алып тастауды немесе ауыстыруды қажет етеді, қайсысы тек оқу шеберханасында орындалуы мүмкін және қайсысы өндірістік практикаға енгізілетінін анықтау қажет.

21. Функционалдық-бейімдеу талдауы негізінде АББ мазмұнын көрнекі жобалау үшін біліктіліктің функционалдық-бейімдеу картасын әзірлеу ұсынылады. Ол әрбір еңбек функциясын ИЖБ бар білім алушылардың ЕБҚ ескере отырып қалай бейімдеуге болатынын, игеру үшін қандай операциялар қолжетімді екенін, оқу процесінде қандай арнайы жағдайлар қажет екенін және қол жеткізілген нәтижелер қалай бағаланатынын анықтауға мүмкіндік береді.

Функционалдық-бейімдеу картасы кәсіби қызмет талаптары, оқыту мазмұны, қолданылатын бейімдеулер мен бағалау өлшемшарттары арасындағы байланысты қамтамасыз етеді. Оны қолдану білім алушыларды кейіннен жұмысқа орналастыруға және кәсіптік ортада табысты бейімдеуге бағдарланған шынайы, қол жеткізуге болатын және әлеуметтік маңызы бар білім беру нәтижелерін қалыптастыруға ықпал етеді.

4 кесте. Функционалдық-бейімдеу талдауының құрылымы

Талдау компоненті	Не бекітілген
Кәсіби қызметтің негізгі мақсаты	Кәсіптік стандартқа және/немесе жұмыс берушінің сараптамалық сипаттамасына сәйкес біліктілік бойынша еңбек нәтижесі.
Еңбек функциясы	Толық, ішінара немесе бейімделген түрде игерілуі мүмкін кәсіби қызметтің кеңейтілген түрі.
Кәсіби операция	Білім алушы орындауы керек нақты әрекет немесе әрекеттер тізбегі.
Орындау шарттары	Операция қай жерде, қандай материалдармен, құралдармен, нұсқаулармен және сүйемелдеу деңгейімен орындалады.
Тәуекелдер мен шектеулер	Қауіпті факторлар, күрделі когнитивті талаптар, қарсы көрсеткіштер, үнемі бақылау қажеттілігі.
Бейімделу	Көрнекі нұсқаулық, үлгі, таңбалау, тапсырма көлемін азайту, қайталау, тәлімгер, қосымша уақыт.
Оқыту нәтижесі	Бақыланатын әрекет модульге енгізілген.

Бағалау өлшемшарттары	Қауіпсіздік, жүйелілік, сапа, дербестік, толықтық, байланыс.

5 кесте. Функционалдық-бейімдеу картасының мысалы

Еңбек функциясы	Қолжетімді операция	Бейімдеу	Оқыту нәтижесі	Бағалау өлшемшарттары
Жұмыс орнын дайындау	Құралдар мен материалдарды схемаға сәйкес орналастыру	Түсті таңбалау, жұмыс орнының фото үлгісі, 4-6 қадамнан тұратын тексеру парағы	Көрнекі нұсқаулық бойынша жұмыс орнын дайындау	Жұмыс орны қауіпсіз дайындалған, артық заттар алынып тасталған, құралдар схема бойынша орналастырылған
Өндірістік операцияны орындау	Технологиялық карта бойынша қарапайым қайталанатын операцияны орындау	Шебердің көрсетуі, бірге орындау, содан кейін үлгі бойынша	Технологиялық карта бойынша кәсіби операцияны орындау	Әрекеттер тізбегі сақталды, қауіпсіздікті бұзу жоқ, нәтиже үлгіге сәйкес келеді
Нәтижені бақылау	Орындалған жұмысты үлгімен салыстыру	Жақсы нәтиже үлгісі және қате үлгісі; «тексеру» картасы	Үлгі бойынша орындалған операцияның нәтижесін тексеру	Білім алушы айқын сәйкессіздікті тауып, шеберге хабарлайды

22. Еңбек функцияларын АББ қосу туралы шешім қабылдағанға дейін ИЖБ бар білім алушылар үшін қолжетімділік, орындалу қауіпсіздігі, оқыту үшін қажетті жағдайлардың болуы және нәтижелерді объективті бағалау мүмкіндігі тұрғысынан олардың талдауы жүргізіледі. Талдау нәтижелері бойынша әр еңбек функциясы үшін оның бағдарлама мазмұнында көрінуінің ең қолайлы нұсқасы анықталады. Бұл дайындықтың практикалық бағытын, білім беру нәтижелерінің білім алушылардың нақты мүмкіндіктеріне және болашақ еңбек қызметінің талаптарына сәйкестігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

6 кесте. АББ еңбек функцияларын қосу бойынша шешімдер қабылдау

Шешім нұсқасы	Қашан қолданылады	Бағдарламада қалай көрінеді
Толығымен қосу	Функция қолжетімді, қауіпсіз, базамен қамтамасыз етілген және бағалануы мүмкін.	Кәсіби құзырет пен модуль қалыптасады.

Ішінара қосу	Функция қолжетімді және қолжетімді емес операцияларды қамтиды.	Бағдарламаға тек қолжетімді операциялар кіреді; күрделі операциялар танысу деңгейінде қалады.
Оқу-жаттығу ретінде қосу	Нақты өндіріс әлі қауіпсіз емес, бірақ әрекет кәсіпті түсіну үшін маңызды.	Оқу имитациясы, тренажер, шеберхана, макет сипатталады.
Ауыстыру	Кәсіби функция тым күрделі, бірақ онымен байланысты операция бар.	Құзыретті қолжетімді еңбек нәтижесі арқылы тұжырымдалады.
Алып тастау	Функция қолайсыз тәуекелге ие немесе дербес шешімнің қолжетімсіз деңгейін талап етеді.	Паспортта және сараптамалық материалдарда алып тастаудың негіздемесі тіркеледі.

4 тарау. Арнайы білім беру бағдарламаларының құрылымы

23. АББ құрылымы жалпы ББ міндетті элементтерін сақтайды, мысалы: титулдық бет, паспорт, құзыреттер тізімі, білім беру бағдарламасының мазмұны, оқу жоспары. Сонымен қатар, арнайы оқыту және бағалау шарттарын ашатын бөлімдерді қосу ұсынылады.

Модуль бойынша пәндер матрицасы АББ алынып тасталады, себебі ИЖБ бар тұлғалар үшін АББ түзету-дамыту және әлеуметтік-бейімдеу бағытына ие және академиялық ұтқырлықты, кредиттерді жинақтауды және жоғары оқу орындарында одан әрі оқу үшін игерілген пәндерді қайта есептеуді көздемейді.

24. АББ білім алушыларды даярлау жүзеге асырылатын оқыту тілінде әзірленеді.

25. ***Паспортта***: мамандық пен біліктіліктің коды мен атауы; АББ мақсаты; білім беру саласындағы бағдарламаны нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету; қолданылатын кәсіптік стандарттың атауы → кәсіп карточкасы → еңбек функциясы → дағды → машықтар → білімдер; АББ (білім беру бағдарламасы ИЖБ бар білім алушылар үшін бейімделген деп көрсетіледі) айрықша ерекшеліктері көрсетіледі.

26. АББ ***құзыреттер тізімі*** АББ игергеннен кейін білім алушының иелігінде болатын құзыреттер тобымен ұсынылған.

27. ***Модульдердің (пәндердің) мазмұнында*** олардың қысқаша сипаттамасы беріледі, модульді немесе пәнді игеру барысында қол жеткізуге қажет оқыту нәтижелері айқындалады, қалыптастырылатын құзыреттер индексі көрсетіледі.

28. ***Оқу жоспарында***: кредиттер/сағаттар көлемі, семестрлер бойынша бөлу, модульдер (пәндер) бөлінісінде қорытынды бақылау нысаны көрсетіледі.

29. АББ ***титулдық парағында*** келесі деректемелер бар: білім беру ұйымының атауы; білім беру ұйымы басшысының АББ бекіткен грифі мен күні, білім беру жүйесіндегі білім деңгейі; даярлықтың бағыты мен мамандануы; мамандық пен біліктіліктің коды мен атауы; саласы, бейіні, деңгейі, түрі, атауы

(қажет болған жағдайда); білім беру базасы; оқыту нысаны; оқыту тілі; осы АББ бойынша оқуға қабылданған жылы; оқу уақытының көлемі; ұлттық біліктілік шеңберіне сәйкес біліктілік деңгейі.

30. ***Титулдық парақтың артында***: АББ әзірлеушілері, хаттаманың нөмірі және индустриалдық кеңестің (жұмыс берушілер кеңесінің) қаралған және мақұлданған күні, хаттаманың нөмірі және білім беру ұйымының педагогикалық кеңесінің қараған және бекітуге ұсынам берген күні көрсетіледі.

5 тарау. Арнайы білім беру бағдарламаларының мазмұнын әзірлеу

5.1. АББ мақсатын анықтау

31. ТжКБ ББ әзірлеу әдістемесіндегі ***ББ мақсаты*** біліктілік бойынша кәсіби қызметтің негізгі мақсаты негізінде тұжырымдалады және өлшенетін, байқалатын, қысқа, нақты және қол жеткімді болуы тиіс. АББ үшін бұл талап әсіресе маңызды: мақсат осы санаттағы білім алушылардың сенімді түрде қалыптасып, бағаланбайтын нәтижені уәде етпеуі керек.

32. АББ мақсатының ұсынылатын формуласы: «Еңбек қауіпсіздігі, өнім сапасы және еңбек тәртібі талаптарын сақтай отырып, қажет болған жағдайда тәлімгерлік сүйемелдеуімен _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ қолжетімді кәсіби және еңбек функцияларын орындай алатын жұмысшы кадрларды даярлау».

7 кесте. АББ мақсатына қойылатын талаптар

Талап	Қалай тексеруге болады
Нақтылық	Білім алушы қандай біліктілікке және қандай еңбек функцияларына дайындалатыны түсінікті.
Қолжетімділік	Мақсат білім алушылардың нақты мүмкіндіктерімен, материалдық базасымен және практика шарттарымен байланысты.
Байқау	Білім алушының мақсатта көрсетілген әрекеттерді орындайтынын көруге болады.
Өлшенетін	Өлшемшарттар бар: қауіпсіздік, сапа, жүйелілік, дербестік, тапсырманың аяқталуы.
Кәсіби бағыт	Мақсат тек әлеуметтенуге байланысты емес; ол қолжетімді еңбек функцияларын қамтиды.
Этикалық	Тұжырымдама білім алушыны кемшіліктері арқылы сипаттамайды және оның бойында таңба салу (стигматизациялау) сөздерін қамтымайды

8 кесте. Мақсат тұжырымдарының мысалдары

Біліктілік	АББ мақсаты
3W02110501 - Брошюралаушы-түптеуші	Еңбек қауіпсіздігі, өнім сапасы және еңбек тәртібі талаптарын сақтай отырып, қажет болған жағдайда тәлімгерлік сүйемелдеуімен қарапайым түптеу бұйымдарын дайындау мен жөндеу, баспа өнімдерін өңдеу және баспадан кейінгі жұмыстарды орындау

	бойынша қолжетімді кәсіби-еңбек функцияларын атқаруға қабілетті жұмысшы кадрларын даярлау.
3W10130302 - Аспазшы	Санитарлық-гигиеналық нормаларды, еңбек қауіпсіздігі, өнім сапасы және еңбек тәртібі талаптарын сақтай отырып, қажет болған жағдайда тәлімгерлік сүйемелдеуімен қарапайым тағамдарды, аспаздық бұйымдар мен жартылай фабрикаттарды дайындау бойынша қолжетімді кәсіби-еңбек функцияларын атқаруға қабілетті жұмысшы кадрларын даярлау.
3W10130102 - Аға қызметші	Еңбек қауіпсіздігі, санитарлық-гигиеналық нормалар және еңбек тәртібі талаптарын сақтай отырып, тиісті құрал-жабдықтар мен заттарды қолдану арқылы өндірістік және қызметтік үй-жайларды жинау, санитарлық күтіп-ұстау және тәртіпті қолдау бойынша қолжетімді кәсіби-еңбек функцияларын атқаруға қабілетті, қажет болған жағдайда тәлімгерлік сүйемелдеуімен жұмысшы кадрларын даярлау.
3W08120103 - Көгалдандырушы	Еңбек қауіпсіздігі, орындалатын жұмыстардың сапасы және еңбек тәртібі талаптарын сақтай отырып, қажет болған жағдайда тәлімгерлік сүйемелдеуімен аумақтарды көгалдандыру, көгалдарға, бұталарға, ағаштарға және гүлзарларға күтім жасау бойынша қолжетімді кәсіби-еңбек функцияларын атқаруға қабілетті жұмысшы кадрларын даярлау.
3W07231001 - Жеке аяқ-киім тігу және жөндеу шебері	Еңбек қауіпсіздігі, орындалатын жұмыстардың сапасы және еңбек тәртібі талаптарын сақтай отырып, қол құралдары мен жабдықтарды қолдану арқылы аяқ киімнің қарапайым түрлерін жөндеу және қалпына келтіру бойынша қолжетімді кәсіби-еңбек функцияларын атқаруға қабілетті, қажет болған жағдайда тәлімгерлік сүйемелдеуімен жұмысшы кадрларын даярлау

5.2. Құзыреттер тізбесін әзірлеу

33. Құзыреттер тізбесі білім алушылардың АББ игеруінің жоспарланатын нәтижелерін көрсетеді және олардың білім беру мүмкіндіктері мен болашақ еңбек қызметіне қойылатын талаптарды ескере отырып қалыптастырылған ***жалпы білім беретін, жалпы, базалық және кәсіптік*** құзыреттерді қамтиды.

ИЖБ бар білім алушыларға арналған құзыреттер мен оқыту нәтижелерін әзірлеу кезінде Ұлттық біліктілік шеңберінің (ҰБШ) 2-біліктілік деңгейінің талаптары негізге алынады. Даярлықтың мазмұны жұмыстарды басшылықпен және белгіленген нұсқаулықтар мен технологиялық талаптарға сәйкес орындауды қамтамасыз ететін практикалық дағдылар мен еңбек әрекеттерін игеруге бағытталған.

34. Бейімделген АББ құзыреттерде олар білім алушыға, педагогке, өндірістік оқыту шеберіне, жұмыс берушіге және сарапшыға түсінікті болатындай етіп тұжырымдалуы керек. Құзырет сұраққа жауап беруі керек: білім алушы нақты немесе оқу-өндірістік жағдайда не істей алады.

35. АББ құзырет құрылымы: іс-әрекет етістігі + іс-әрекет объектісі + шарттар немесе мәнмәтін + қауіпсіздікке, сапаға немесе дербестікке қойылатын талап.

Мысалы, «Қауіпсіздік және санитария ережелерін сақтай отырып, визуалды нұсқаулық бойынша жұмыс орнын дайындау». Мұндай тұжырым «Жұмыс орнын ұйымдастыруды білуден» гөрі жақсы, себебі ол байқалған әрекетті және оны орындау шарттарын көрсетеді.

9 кесте. ИЖБ бар білім алушылар үшін құзырет сипаттамасы

Құзыреттер тобы	Бейімделген АББ арналған мазмұн	Тұжырымдамалардың мысалы
Жалпы білім беру құзыреттері	Өмір сүруге, қарым-қатынасқа және кәсіпті меңгеруге қажетті базалық білім мен дағдылар	✓ Оқу-өндірістік тапсырманы орындау кезінде қарапайым математикалық амалдарды қолдану. ✓ Қысқа нұсқаулықты, белгіні, ескерту белгісін немесе таңбаламаны (маркировканы) оқу.
Жалпы құзыреттер	Әлеуметтену, салауатты өмір салты, еңбек тәртібі, қолжетімді деңгейдегі цифрлық және қаржылық сауаттылық	✓ Оқу және жұмыс күнінің режимін сақтау. ✓ Педагогтен, шеберден немесе тәлімгерден көмек сұрау. ✓ Қарапайым цифрлық құралдарды қолдана білу.
Базалық құзыреттер	Кәсіп негіздері: материалдар, құрал-жабдықтар, жұмыс орны, қауіпсіздік техникасы, қарапайым құжаттар	✓ Жұмыс орнын үлгі бойынша дайындау. ✓ Қажетті құрал-жабдықтарды шектеулі жиынтықтан таңдау. ✓ Жеке қорғану құралдарын қолдану ережелерін сақтау.
Кәсіби құзыреттер	Біліктілікке және практика шарттарына сәйкес келетін қолжетімді еңбек функциялары мен операциялары	✓ Технологиялық карта бойынша қарапайым өндірістік операцияны орындау. ✓ Жұмыс нәтижесін үлгі бойынша бақылау. ✓ Шеберге ақаулық, жарамсыз өнім немесе қауіпті жағдай туралы хабарлау.

10 кесте. АББ құзыреттерді сипаттауға арналған әрекет етістіктері

Ұсынылатын етістіктер	Қашан қолдану керек
орындау	Кәсіптік және оқу-өндірістік операциялар үшін.
қолдану	Ережелер, нұсқаулықтар, қорғаныс құралдары, жабдықтар үшін.
сақтау	Қауіпсіздік, санитария, тәртіп, тәртіп талаптары үшін.
тану	Белгілер, үлгілер, қателер, қауіпті жағдайлар, материалдар үшін.
таңдау	Шектеулі жиынтықтан құрал-жабдықтарды, материалды, реттілікті таңдау үшін
дайындау	Жұмыс орны, жабдықтар, материалдар үшін.
тексеру	Нәтижені үлгі немесе тексеру парағы бойынша қарапайым бақылау үшін.
хабарлау	Қиындықтар, ақаулар, қауіп-қатерлер және тапсырманың аяқталуы туралы хабарлау үшін
пайдалану	Құралдар, құрылғылар, цифрлық құралдар, нұсқаулар үшін.

АББ «талдау», «жобалау», «әзірлеу», «негіздеу», «зерттеу», «модельдеу» етістіктерін қолдануға жол берілмейді, себебі олар ИЖБ бар білім алушылардың мүмкіндіктеріне сәйкес келмеуі мүмкін. Мұндай етістіктерді анағұрлым бақыланатын және практикалық әрекеттерге ауыстыру қажет: «үлгімен салыстыру», «нұсқаулық бойынша таңдау», «үлгітүр бойынша толтыру», «технологиялық карта бойынша орындау», «тексеру парағы бойынша тексеру».

11 кесте. ИЖБ бар білім алушыларға бейімделген құзыреттердің мысалдары

Индекс	Құзырет
ЖБПҚ …	Оқу тапсырмаларын, қарапайым нұсқауларды және шеберханадағы қарым-қатынасты түсіну үшін орыс тілінде ауызша және жазбаша сөйлеуді қолдану.
ЖҚ …	Қарапайым экономикалық құбылыстарды түсіну, қарапайым қаржылық және тұрмыстық әрекеттерді орындау, құндылықты түсіну және қоғамда дербес өмір сүру және бейімделу үшін еңбек дағдыларын дамыту.
ЖҚ …	Цифрлық ортадағы қауіпсіз әрекеттердің негізгі ережелерін сақтай отырып, күнделікті және еңбек мәселелерін шешу үшін қолжетімді цифрлық технологиялар мен негізгі жасанды интеллект құралдарын пайдалану
БҚ …	Үлгі, көрнекі нұсқаулық немесе технологиялық карта бойынша жұмыс орнын, құралдар мен материалдарды дайындау.
БҚ …	Оқу-өндірістік тапсырмаларды орындау кезінде еңбекті қорғау, санитария және жеке қорғану құралдарын қолдану қағидаларын сақтау.
БҚ …	Үлгі немесе таңбалау бойынша негізгі материалдарды, құралдарды, қауіпсіздік белгілерін және типтік жұмыс жағдайларын тану.
КҚ …	Технологиялық карта бойынша қолжетімді кәсіби операцияларды жүйелілік, қауіпсіздік және сапа талаптарын сақтай отырып орындау.
КҚ …	Орындалған операцияның нәтижесін үлгі, тексеру парағы немесе өндірістік оқыту шеберінің нұсқауы бойынша тексеру.
КҚ …	Жауапты адамға тапсырманың аяқталуы, анықталған қате, жарамсыздық, ақау немесе қауіпті жағдай туралы хабарлау.

5.3. Модульдердің (пәндердің) мазмұнын анықтау

36. ББ модуль білім алушының құзыретін қалыптастыруға бағытталған функционалды түрде аяқталған элемент болып табылады. АББ модулі әсіресе нақты болуы керек: білім алушы мен педагог қандай практикалық қабілет қалыптасатынын, қандай әрекеттерді игеру керектігін, оны қалай пысықтап, бағалайтынын түсінуі керек.

ТжКБ білім беру бағдарламаларының мазмұны **жалпы білім беру пәндерін, жалпыға міндетті, базалық және кәсіптік модульдерді** зерделеуді көздейді.

37. Осы санатқа арналған модуль келесі талаптарға сәйкес болуы керек:

– модуль бір немесе бірнеше құзыретпен байланысты;

– модуль атауы тұйық етістік арқылы тұжырымдалады: *орындау, қолдану, дайындау, пайдалану, сақтау*;

– модульдің мазмұны қарапайымнан күрделіге құрылады;

– әр модульде кемінде екі және бес оқыту нәтижесінен аспауы тиіс;

– әрбір оқыту нәтижесі бір байқалған әрекетті сипаттайды;

– модульдің қысқаша сипаттамасы: нәтижеге жету үшін нені үйрену керек және жаттығу керек сұрағына жауап береді;

– әр оқыту нәтижесі үшін бейімделу тәсілдері және игерудің дәлелі көрсетіледі.

38. ИЖБ бар білім алушылар үшін АББ **жалпы білім беру пәндерінің** тізбесін, көлемін және мазмұнын ТжКБ ұйымы біліктілік бейінін және алдыңғы оқу деңгейінде бұрын игерілген білім беру мазмұнын ескере отырып дербес айқындайды.

– *Біліктілік бейіні* - жалпы білім беретін пәндердің мазмұны білім алушының болашақ кәсібімен байланысты болуы және кәсіптік құзыреттерді игеру, еңбек функцияларын орындау және алынған біліктілік бойынша одан әрі еңбек қызметі үшін қажетті білім мен дағдыларды қалыптастыруға ықпал етуі тиіс;

– *Білім берудің бұрын игерілген мазмұны* - білім алушының алдыңғы білім деңгейінде алған білімі, машығы мен құзыреті ескеріледі. Осыған байланысты АББ жалпы білім беретін пәндер мен оқу бағдарламаларының бөлімдерін қосу ұсынылмайды, олар оқушылардың мектепте оқу кезеңінде оқымаған, себебі базалық дайындықтың болмауы оларды игеруді едәуір қиындатады және оқытудың қолжетімділігі мен нәтижелілігіне теріс әсер етуі мүмкін. Сондай-ақ, «Алғашқы әскери дайындық» пәнін енгізу ұсынылмайды, себебі әскери-қолданбалы сипаттағы күрделі теориялық мәселелерді, арнайы білім мен практикалық дағдыларды игеруді көздейтін бұл пәннің мазмұны көптеген мамандықтар бойынша кәсіби құзыреттерді қалыптастырумен тікелей байланысты емес және осы санаттағы білім алушылардың жеке білім беру мүмкіндіктеріне сәйкес келмеуі мүмкін.

ТжКБ ұйымының жалпы білім беру пәндерінің тізбесін, көлемін және мазмұнын айқындау үшін:

1) Кәсіптік модульдерді игеру және білім алушылардың әрі қарай еңбек қызметі үшін қажетті жалпы білім беру білімі мен дағдыларын анықтау және біліктілігіне талдау жүргізу;

2) Білім алушылардың бұрын алған білім деңгейін зерделеу, қалыптасқан құзыреттерді анықтау және оқу материалының қайталануын болдырмау;

3) Білім алушылардың жеке білім беру мүмкіндіктерін, оның ішінде танымдық даму деңгейін, ақпаратты қабылдау ерекшеліктерін, оқыту қарқынын және оқытудың арнайы жағдайларына қажеттілікті бағалау;

4) Білім алушылардың әлеуметтік бейімделуі, кәсіптік даярлығы және күнделікті өмірі үшін практикалық маңызы бар жалпы білім беретін пәндер мен оқу тақырыптарын іріктеп алу;

5) Пәндердің мазмұнын бейімдеу:

- күрделі теориялық материалдың көлемін азайту;
- практикалық сабақтардың үлесін арттыру;
- көрнекі материалдарды және ақпаратты ұсынудың қолжетімді түрлерін пайдалану;
- білім алушылардың мүмкіндіктерін ескере отырып, тапсырмаларды саралау;

6) Әрбір пән бойынша оқу уақытының көлемін мазмұнның күрделілігін және ИЖБ бар білім алушылардың оны меңгеруіне қажетті уақытты ескере отырып айқындау ұсынылады.

39. **Жалпыға міндетті модульдер** жалпы құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған. АББ келесі ЖММ зерттеуді қарастырады:

1) Дене қасиеттерін дамыту және жетілдіру;

2) Цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект құралдарын қолдану;

3) Экономика және кәсіпкерлік негіздерін қолдану;

4) Құқықтық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы нормаларды қолдану.

ИЖБ бар білім алушылар үшін жалпыға міндетті модульдің мазмұны олардың білім беру мүмкіндіктерін ескере отырып бейімделеді: күрделі деңгейі жеңілдетіледі, материалдың көлемі мен тереңдігі азаяды, сондай-ақ оқыту процесінде жоғары қолдау мен сүйемелдеу қамтамасыз етіледі.

40. **Базалық модульдер** білім алушыларда жалпы еңбек, әлеуметтік, коммуникативтік және оқу-практикалық құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған, олар кейіннен кәсіптік модульдерді игеру үшін негіз болып табылады. Базалық модульдерді игеру негізінен қолжетімді және көрнекі оқыту әдістерін қолдана отырып, практикаға бағытталған оқыту арқылы жүзеге асырылады.

41. **Кәсіптік модульдер** білім алушыларда мамандық (біліктілік) бойынша қолжетімді еңбек функцияларын орындау, әлеуметтік бейімделу және өз бетінше еңбек ету үшін қажетті практикалық кәсіби-еңбек құзыреттерін қалыптастыруға бағытталған. Кәсіптік модульдердің мазмұнын білім алушылардың психофизикалық ерекшеліктерін, білім алу мүмкіндіктерін және еңбек

нарығының талаптарын ескере отырып, еңбек әрекеттеріне функционалдық-бейімдік талдау жасау негізінде білім беру ұйымы айқындайды.

КМ мазмұны білім алушыларда еңбек операцияларын қауіпсіз орындау, еңбекті қорғау, экологиялық және/немесе өнеркәсіптік қауіпсіздік қағидаларын сақтау дағдыларын кәсіби қызметті орындау үшін қажетті көлемде қалыптастыруды көздеуге тиіс. Мазмұнды әзірлеу кезінде ресурстарды ұтымды пайдалану, қоршаған ортаға ұқыпты қарау, материалдар мен энергияны үнемді тұтыну, сондай-ақ білім алушылар үшін қолжетімді нысанда «жасыл» экономика қағидаттарының элементтерін практикаға бағдарланған мәселелерді қосу ұсынылады.

42. АББ дамуының маңызды кезеңі - **ОН анықтау және сипаттау**. ОН келесі талаптарға сай болуы керек:

– қалыптастырылатын құзыретке сәйкес келу және нысаналы санат пен ҰБШ дайындық деңгейін көрсету;

– қол жеткізуге болатын, нақты, түсінікті және бағаланатын болу;

– АББ көзделген құзыреттерді қалыптастыру үшін жеткілікті болу.

АББ ОН келесідей тұжырымдалады: тұйық райдағы бір іс-әрекет етістігі + әрекет объектісі + орындалу шарттары + сапаның немесе қауіпсіздіктің күтілетін белгісі.

Оқыту нәтижелерін тұжырымдау кезінде білім алушының нақты, бақыланатын және өлшенетін іс-әрекеттерін пайдалану маңызды. Әлсіз тұжырымдамалар көбінесе іс жүзінде бағалау қиынға соғатын жалпы ниетті немесе ішкі қасиеттерді сипаттайды. Дұрыс тұжырымдамалар білім алушының оқу-өндірістік тапсырмаларды орындау процесінде көрсетуі тиіс нақты іс-әрекеттері мен дағдыларын көрсетеді.

12 кесте. ИЖБ бар білім алушыларға арналған ОН дұрыс тұжырымдау мысалдары

Әлсіз тұжырым	Дұрыс тұжырымдау
Қауіпсіздік ережелерін білу.	Жұмыс орнын дайындау және оқу-өндірістік тапсырманы орындау кезінде қауіпсіздік ережелерін сақтау.
Құралдарды түсіну.	Үлгіге немесе көрнекі нұсқаулыққа сәйкес ұсынылған жиынтықтан қажетті құралды таңдау.
Технологиялық процесті зерттеу.	Өндірістік оқыту шеберінің бақылауымен технологиялық карта бойынша операциялар тізбегін орындау.
Дербестікті дамыту.	Тексеру парағы бойынша таныс практикалық тапсырманы бір қайталама нұсқаулықпен орындау.
Қарым-қатынас жасай білу.	Өндірістік оқыту шеберіне тапсырманың аяқталуы, қиындық немесе анықталған қателік туралы хабарлау.

43. Модуль (пән) бойынша ОН қол жеткізу үшін оқылатын оқу материалы **қысқаша сипаттамада** көрсетіледі. Сипаттаманың мазмұнын анықтау кезінде

«*Білім алушы оқыту нәтижесін орындау үшін нені білуі және түсінуі керек?*» деген сұраққа жауап беру керек.

Зерттелетін материалдың тақырыбы келесі сөздерді пайдалана отырып, қолжетімді және практикаға бағдарланған нысанда тұжырымдалады: ережелер, әрекет реттілігі, мақсаты, түрлері, қасиеттері, белгілері, қауіпсіздік талаптары, жұмыстарды орындау тәсілдері, материалдар, құралдар, жабдықтар, жеке қорғану құралдары, шартты белгілер, операцияларды орындау тәртібі, үлгілер, нұсқаулықтар, технологиялық карталар және басқалар практикалық іс-әрекетті орындау үшін қажетті ұғымдар.

Мысалы, «Ағашты сұрыптау, пакеттеу және кептіру» оқыту нәтижесіне қол жеткізу үшін «Пайдаланылатын материалдардың түрлері мен мақсаты; жұмыс орнын дайындау ережесі; құралдардың мақсаты мен қауіпсіз қолданылуы; жеке қорғаныс құралдарын пайдалану ережесі; технологиялық карта бойынша операцияларды орындау реттілігі; сапалы орындалған жұмыстың белгілері; тапсырманы орындау кезіндегі қауіпсіз әрекет ережесі» зерделеу қажет.

5.4. Оқу жоспарын құру

44. Бейімделген АББ оқу жоспары кредиттер мен сағаттардың көлемін, семестрлерге бөлінуін, аралық және қорытынды бақылау нысандарын көрсетеді. Оқу жоспарын құру кезінде келесі әдістемелік нұсқауларды ескеру қажет:

– базалық және кәсіби әрекеттерді іс жүзінде пысықтауға кететін уақытты қысқартпау;

– негізгі операциялар мен қауіпсіздік ережелерін үнемі қайталауды жоспарлау;

– мамандыққа кіріспе, шеберханаға, құралдарға, режимге және әрекет талаптарына бейімделуге уақыт бөлу;

– қосымша бекіту талап етілетін тақырыптар бойынша консультациялар мен жеке көмекті көздеу;

– қарапайым, көрнекі және қайталанатын әрекеттерді игергеннен кейін күрделі кәсіби әрекеттерді орналастыру;

– өндірістік оқытуды кезең-кезеңімен бөлу: оқу имитациясы, шеберхана, кәсіби сынақ, тәлімгердің жетекшілігімен өтетін практика;

– шаршауды, қызмет түрлерін өзгерту қажеттілігін және өзіндік теориялық жұмыс көлемін шектеуді ескеру.

45. АББ оқу жоспарының құрылымын білім алушылардың бейімделуінен бастап кәсіби дағдыларды меңгеруге және оларды еңбек қызметіне барынша жақындатылған жағдайларда қолдануға дәйекті түрде көшуді қамтамасыз ете отырып, кезең-кезеңімен құру ұсынылады. Әрбір оқу кезеңі білім алушылардың жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, белгілі бір білім беру нәтижелеріне қол жеткізуді, дайындық мазмұнының біртіндеп күрделенуін және еңбек әрекеттерін орындау кезіндегі дербестікті дамытуды көздейді.

13 кесте. Оқу жоспарының ұсынылатын логикасы

Оқу кезеңі	Негізгі міндет	Мазмұны
Бастапқы кезең	Білім беру ұйымына, топқа, шеберханаға және болашақ мамандыққа бейімдеу.	Әрекет ережелері, қауіпсіздік, режим, мамандықпен танысу, үлгі бойынша қарапайым әрекеттер.
Базалық кезең	Мамандықтың негізін қалыптастыру.	Материалдар, құралдар, жұмыс орны, санитария, жеке қорғаныс құралдары, қарапайым кәсіби әрекеттер.
Негізгі кәсіби кезең	Қолжетімді кәсіби операцияларды игеру.	Технологиялық карталар, қайталанатын операциялар, үлгі бойынша бақылау, практикалық тапсырмалар, оқу шеберханасында жұмыс істеу.
Практикаға бағытталған кезең	Дағдыларды өндіріске жақын жағдайларға көшіру.	Оқу-өндірістік тапсырмалар, кәсіби сынақтар, тәлімгермен практика, еңбек тәртібі.
Соңғы кезең	Қорытынды бағалауға және одан әрі жұмыспен қамтуға дайындық.	Негізгі операцияларды қайталау, портфолио, қорытынды практикалық тапсырма, кәсіптік бағдар беру кеңесі.

46. Жеке қызметтің көлемі, мазмұны мен түрі білім алушының жеке білім беру қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып айқындалады. ИЖБ бар білім алушылардың өзіндік қызметін ұйымдастырудың негізгі нысаны-нақты нұсқаулықтар, көрнекі материалдар ұсынуды, тапсырмаларды кезең-кезеңімен сүйемелдеуді және олардың орындалуын бақылауды көздейтін педагогтің жетекшілігімен жүргізілетін студенттің өзіндік жұмысы (ПСӨЖ). Қажетті дағдылардың қалыптасуына қарай жеке қысқа, түсінікті және қауіпсіз тапсырмаларды үлгі, алгоритм, тексеру парағы немесе көрнекі нұсқаулық бойынша дербес орындауға жол беріледі.

Педагогтің жетекшілігімен орындалатын өзіндік жұмыс білім алушыларда өзін-өзі ұйымдастыру, тапсырманың орындалуына жауапкершілікпен қарау, еңбек дербестігі және оқу-өндірістік операцияларды қауіпсіз орындау дағдыларын біртіндеп қалыптастыруға бағытталған. Оны негізінен күрделі мәтіндерді өз бетінше оқуға, дерексіз (абстрактілі) рефераттарға немесе үй теориясының үлкен көлеміне негіздеп құруға болмайды. Практикалық, көрнекі және қайталанатын тапсырмалар неғұрлым тиімді болып табылады.

14 кесте. Дербес жұмыстың күрделі түрлерін қолжетімді қызмет түрлеріне ауыстыру мысалдары

Тиімсіз	Тиімді
Үлкен теориялық конспект.	3-5 негізгі ережелері мен суреттері бар карта.
Дерексіз тақырыпқа реферат.	Фото нұсқаулықты таңдау, операция кезеңдерін ретімен орналастыру.
Күрделі нұсқаулықты өз бетінше зерттеу.	Көрнекі алгоритмді қайталау, содан кейін әрекетті көрсету.
Көптеген ұқсас нұсқалары бар тест.	Суреттермен, картаға түсірумен және практикалық тексерумен қысқа тест.
Түсіну деңгейін бақылаусыз (тексерусіз) үй тапсырмасын беру.	Сабақта басталатын тапсырма үйде немесе үлгі бойынша шеберханада аяқталады.

6 тарау. Арнайы білім беру бағдарламаларының сапасын бағалау

47. Әзірленген АББ сапасы ішкі және сыртқы сараптамалық бағалау нәтижелері бойынша айқындалады.

Ішкі сараптама колледждің оқу-әдістемелік бірлестігінің (пәндік-циклдік комиссиясының), Индустриалдық кеңестің (жұмыс берушілер кеңесінің), педагогикалық (оқу-әдістемелік) кеңестің отырысында қарау және мақұлдау кезеңінде жүргізіледі.

Сыртқы сараптама тізілім әкімшісі, жұмыс берушінің ұйымынан (кәсіпорнынан) сарапшылар (педагогтер, мамандар) ТжКБ ББ тізіліміне АББ орналастыру процесінде жүргізіледі.

48. Бейімделген АББ сапасын бағалау тек ресми құрылымға сәйкестікті ғана емес, сонымен бірге бағдарламаның ИЖБ бар білім алушылар үшін іс жүзінде жүзеге асырылуын да тексеруі тиіс. Егер бағдарламаның мақсаты, құзыреттері, модульдері, оқыту нәтижелері, оқу жоспары, бағалауы және іске асыру шарттары өзара келісілген болса әрі білім алушыларға бақыланатын білім беру және кәсіби нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік берсе, ол сапалы деп есептеледі.

Ішкі сараптама кезінде:

– бағдарламаның мақсатына білім алушылардың деңгейі мен мүмкіндіктеріне сәйкестігін;

– құзыреттің қолжетімді кәсіби әрекеттермен байланысын;

– оқыту нәтижелерінің өлшемділігін;

– оқу жүктемесінің шынайылығын;

– бейімделген бағалау материалдарының болуын;

– арнайы жағдайлар мен ресурстардың болуын;

– ИЖБ бар білім алушылармен жұмыс істеуге педагогтер мен шеберлердің дайындығын тексеру қажет.

49. Сыртқы сараптама тізілім әкімшісінің бастапқы сараптамасынан және сараптама тобының сараптамасынан тұрады. Сараптама тобына инклюзивті білім беру мамандары енгізіледі.

Білім беру бағдарламасының **бастапқы сараптамасы** келесі талаптарға сәйкестігін тексеруді қамтиды:

– Тізілімде білім беру бағдарламасының (ББ) нысандарын толтырудың дұрыстығы;

– білім беру бағдарламасы әзірленген білім алушылардың санатын анықтаудың дұрыстығы;

– білім беру бағдарламасында стигматизациялық, дәл емес және кемсітушілік тұжырымдардың болмауы;

– білім беру бағдарламасын әзірлеу үшін негіз болып табылатын нормативтік және әдістемелік құжаттардың болуы;

– білім беру бағдарламасының білікті жұмысшы кадрларды даярлау бөлігінде Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының талаптарына сәйкестігі;

– білім беру бағдарламасының техникалық және кәсіптік білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкестігі;

– білім беру бағдарламасының техникалық және кәсіптік білім беру мамандықтары мен біліктіліктерінің сыныптауышына сәйкестігі.

Сарапшылар тобы:

– бағдарлама Ұлттық біліктілік шеңберіне сәйкестігін;

– кәсіптік стандарттар (бар болса) қолданылуын;

– кәсіби құзыреттер біліктілік бойынша болашақ еңбек қызметіне сәйкестігін;

– әрбір модуль мен оқу пәні бойынша оқыту нәтижелері қалыптастырылатын құзыреттерге сәйкестігін;

– мақсат нақты, қол жеткізуге болатын, бақыланатын және кәсіби бағытталғанын;

– құзырет бақылауға және бағалауға болатын әрекеттер арқылы тұжырымдалғанын;

– жүктеме нақты бөлінгенін, практика мен қайталау жеткіліктігін тексереді.

15 кесте. Бағдарламаларды әзірлеу кезіндегі типтік қателер және олардың алдын алу тәсілдері

Қате	Салдары	Қалай ескерту керек
«Ақыл-ойы сақталмаған» деген қате тұжырымды негізгі категория ретінде пайдалану.	Құжат стигматикалық және әдістемелік тұрғыдан дұрыс емес болып көрінеді.	«Интеллектінің жеңіл бұзылуы бар ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар» тұжырымдамасын қолдану.

Қарапайым бағдарламаның механикалық қысқаруы.	Маңызды практикалық әрекеттер жойылып, қалған мазмұн қолжетімді болмайды.	Қарқынын, практикасын, қайталануын және сүйемелдеуін ескере отырып, дербес бейімделген бағдарламаны жобалау.
Тым дерексіз құзыреттер.	Білім алушының нақты не істей алатындығын түсіну мүмкін емес.	Байқалған әрекеттер мен кәсіби жағдайлар арқылы құзыретті қалыптастыру.
Оқыту нәтижелері тақырып ретінде тұжырымдалған.	Нәтижеге қол жеткізуді бағалау мүмкін емес.	Белсенді етістіктерді қолдану: орындау, қолдану, дайындау, таңдау, сақтау, тексеру.
Дербестіктің жоғары деңгейі.	Білім алушы формальды түрде нәтижеге қол жеткізе алмайды, алаңдаушылық пен сәтсіздіктер саны артады.	Көмек деңгейлерін және дербестікке біртіндеп көшуді тіркеу.
Практиканың жетіспеушілігі.	Білім тұрақты әрекетке ауыспайды.	Оқу-өндірістік тапсырмалардың, кәсіптік сынақтар мен қайталанулардың үлесін арттыру.
Тек жазбаша тест арқылы бағалау.	Нәтиже сөйлеу және когнитивті қиындықтарға байланысты бұрмаланады.	Практикалық тапсырмаларды, бақылауды, портфолионы, тексеру парақтарын, әрекетті көрсетуді қолдану.
Жұмыс берушімен байланыстың болмауы.	Практика ресми және қауіпті болады.	Жұмыс берушіні қолжетімді операцияларды, практика өлшемшарттары мен шарттарын әзірлеуге қосу.
Арнайы шарттар сипатталмаған.	Бағдарлама орындаушылар үшін түсініксіз және оны жүзеге асыру қиын.	Кадрлық, материалдық, әдістемелік, бағалау және ұйымдастырушылық шарттарды белгілеу.
Жеке сүйемелдеу жоқ.	Бағдарлама мақсатты топтағы айырмашылықтарды ескермейді.	Жеке сүйемелдеу картасын енгізу және траекторияны жүйелі түрде қайта қарау.
Құжат пен оқу материалдарының күрделі тілі.	Педагогтер мен білім алушылар талаптарды әр түрлі түсінеді.	Қысқа, нақты, мысалдармен және үлгілермен жазу.
Қауіпсіздік өлшемшарттарының болмауы.	Сабақтар мен практикада қателіктер туындайды.	Әрбір кәсіптік модуль үшін міндетті қауіпсіздік ережелері мен операцияларға жіберу шарттарын көрсету.

7 тарау. Оқытуды ұйымдастыру, педагогикалық жағдайлар және мазмұнды бейімдеу

7.1. Негізгі дидактикалық талаптар және оларды іске асыру шарттары

50. Әдістемелік тұрғыдан мазмұнды бейімдеу түсіндіру тілін, сабақ құрылымын, көрнекілікті, практикалық тапсырмаларды, қарқынды, қайталауды, нұсқаулықты, кері байланысты және жұмыс орнын ұйымдастыруды қамтуы тиіс.

Оқуды бастамас бұрын практикалық әрекеттерді меңгеру нақты құрылым, көрнекі қолдау және дағдыларды дәйекті түрде бекіту кезінде барынша тиімді болатынын ескеру маңызды. Төменде келтірілген талаптар білім алушы түсінікті алгоритмге және қолжетімді қолдау құралдарына сүйене отырып, қажетті әрекеттерді біртіндеп түсінуі, есте сақтауы және өз бетінше орындай алуы үшін білім беру процесін ұйымдастыруға көмектеседі.

16 кесте. Оқытуды ұйымдастыруға қойылатын талаптар және оларды іске асыру тәсілдері

Талап	Қалай жүзеге асыруға болады
Қысқа нұсқаулық	Бір нұсқаулық - бір әрекет. Нұсқаулықтан кейін педагог әрекетті көрсету немесе қайталау арқылы түсінуді тексереді.
Көрнекілік	Фото, үлгі, жұмыс орнының сызбасы, таңбалау, реттілік карталары, нақты заттар.
Алгоритмнің тұрақтылығы	Дәл осындай операциялар дағды қалыптасқанға дейін тұрақты схема бойынша орындалады.
Қайталау	Негізгі ережелер мен әрекеттер әртүрлі әрекеттер мен жағдайларда қайталанады.
Бірлескен әрекеттен дербес әрекетке көшу	Бірге көрсету, әрекет ету, үлгі бойынша әрекет ету, нұсқаулық бойынша әрекет ету, бақылаумен өз бетінше әрекет ету.
Жаңа материалдың көлемін шектеу	Бір сабақта аздаған жаңа ұғымдар немесе операциялар енгізіледі.
Түсінуді бақылау	Педагог тек ауызша жауап беруді ғана емес, сонымен қатар көрсетуді, таңдауды, орындауды, ретімен қойып шығуды сұрайды.
Өзін-өзі бақылауды қолдау	Білім алушы келесі тексеру парағын пайдаланады: дайындады, орындады, тексерді, хабарлады, жұмыс орнын жинады.

51. ИЖБ бар білім алушыларға арналған оқу материалдары барынша түсінікті, көрнекі және практикалық қолданысқа бағытталған болуы тиіс. Мазмұнды бейімдеу оқудағы қиындықтарды азайтуға, ақпаратты қабылдауды жеңілдетуге және қажетті білім мен еңбек дағдыларын табысты меңгеруді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Нұсқаулықтарды, технологиялық карталарды және дидактикалық материалдарды әзірлеу кезінде білім алушылардың танымдық қызметінің ерекшеліктерін ескеру, ақпаратты

ұсынудың бірізді форматын қолдану, көрнекі құралдарға сүйену және зерделенетін материалды шынайы өмірлік әрі өндірістік жағдайлармен байланыстыру маңызды. Оқу материалдарын бейімдеуге қойылатын негізгі талаптар:

– нұсқаулықтың мәтіні қысқа, күрделі бұрылыстарсыз, таныс сөздермен болуы керек;

– маңызды әрекеттер нөмірлеу, пиктограммалар, түс немесе жақтау арқылы ерекшеленеді;

– әрбір технологиялық картада әрекеттер тізбегі, нәтиже үлгісі және қауіп туралы ескерту болуы керек;

– ұқсас операциялар үшін бірдей белгілер мен бірдей нұсқаулық құрылымы қолданылады;

– теориялық ұғымдар нақты затпен, құралмен, жағдаймен немесе әрекетпен байланысты;

– түсінуді тексеру үшін «көрсету», «таңдау», «ретке келтіру», «үлгімен салыстыру», «бір қадамды орындау» тапсырмалары қолданылады.

7.2. Сабақты ұйымдастыру

52. Сабақтың құрылымы еңбек дағдыларын дәйекті түрде қалыптастыру және бекіту принципі бойынша құрылады. Әрбір кезеңнің өзіндік әдістемелік міндеті бар және ол білім алушыларды қолдауға, мазасыздықты төмендетуге, дербестікті арттыруға және өзін-өзі бақылау дағдыларын дамытуға бағытталған арнайы тәсілдерді қамтиды. Кезеңдердің жүйелілігі жаңа әрекетті қабылдаудан оны өз бетінше орындауға және нәтижені бағалауға біртіндеп көшуді қамтамасыз етеді.

17 кесте. Сабақ құрылымы және еңбек дағдыларын қалыптастырудың әдістемелік әдістері

Сабақ кезеңі	Әдістемелік міндет	Тәсілдер
Сабаққа кіру	Мазасыздықты азайту және жұмысқа дайындалу.	Тақтадағы сабақ жоспары, ережелерді қайталау, қысқа мақсат: «Бүгін біз жұмыс орнын дайындауды үйренеміз».
Өзектендіру	Игерілген әрекеттерді еске түсіру.	Таныс құралды көрсету, «Алдымен не істеу керек» карточкасы, 2-3 минуттық шағын тапсырма.
Жаңа әрекетті көрсету	Дұрыс орындалу үлгісін беру.	Шебердің әрекетті баяу көрсетуі, қадамдарды дауыстап айту, нәтижені көрсету.
Бірлескен практика	Бірінші орындауды қолдау.	Педагогпен бірге әрекет ету, қимылмен ишара жасау

		(нұсқау беру), жүйелілік карточкасы.
Өзін-өзі сынау	Әрекеттің берілуін тексеру.	Үлгі немесе тексеру парағы бойынша орындау, қауіпсіздікті бақылау.
Нәтижені тексеру	Өзін-өзі бақылауды қалыптастыру.	Үлгімен салыстыру, тексеру парағына белгі қою, бір қатені түзету.
Аяқтау	Әрекет пен еңбек тәртібін бекіту.	Аяқтағаны туралы хабарлау, жұмыс орнын жинау, қысқаша кері байланыс.

Ескерту: кезеңдердің мазмұны мен ұзақтығы білім алушылардың дайындық деңгейіне, игерілетін еңбек әрекетінің күрделілігіне және жеке білім беру қажеттіліктеріне байланысты түзетілуі мүмкін.

53. Білім алушылардың дербестігін біртіндеп қалыптастыруды қамтамасыз ету үшін педагогикалық көмек деңгейлерінің жүйесі қолданылады. Ол дағдының меңгерілуіне қарай қолдауды мөлшерлеуге, нұсқауларға шектен тыс тәуелділікті азайтуға және әрекетті сүйемелдеумен орындаудан өз бетінше жұмыс істеуге дәйекті түрде көшу үшін жағдай жасауға мүмкіндік береді. Көмек деңгейін таңдау білім алушының ағымдағы мүмкіндіктері, тапсырманың күрделілігі және қауіпсіздік талаптары негізінде жүзеге асырылады.

18 кесте. Педагогикалық көмек деңгейлері

Көмек деңгейі	Сипаттамасы	Қашан қолданылады
Өз бетінше	Білім алушы іс-әрекетті ескертусіз, тек жалпы қауіпсіздік бақылауымен орындайды.	Дағды қалыптасқан және бекітіледі.
Еске салу	Білім алушы әрекетті нұсқаусыз, тек жалпы қауіпсіздікті бақылаумен ғана орындайды.	Білім алушы әрекетті біледі, бірақ оны бастау үшін түрткі қажет етеді.
Көрнекі нұсқау	Схема, фотосурет, үлгі, таңбалау қолданылады.	Жүйелілікті және зейінді қолдау қажет.
Ауызша кеңес	Педагог келесі қадамды қысқаша атайды.	Кідіріс туындады, білім алушы әрекетті өз бетінше таңдамайды.
Бірлескен орындау	Педагог әрекеттің бір бөлігін білім алушымен бірге орындайды.	Әрекет жаңа немесе күрделі болғанда.
Толық сүйемелдеу	Білім алушы әрекетті тек тұрақты көмек көрсетілген жағдайда ғана орындайды.	Дағды әлі қалыптаспаған немесе жағдай қауіпті.

7.3. Оқыту нәтижелерін бағалау және аттестациялау

54. ИЖБ бар білім алушылардың оқыту нәтижелерін меңгеруін ағымдағы бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау олардың психофизикалық

ерекшеліктері, жеке мүмкіндіктері мен ерекше білім беру қажеттіліктері ескеріле отырып жүргізіледі.

55. ИЖБ бар білім алушыларды аралық аттестациялау негізінен білім алушылардың жеке мүмкіндіктері ескеріле отырып бейімделген практикалық тапсырмаларды орындауды, ауызша сұрауды, әңгімелесуді немесе бақылаудың өзге де нысандарын қамтитын сараланған сынақ түрінде жүргізіледі. Бұл оның практикалық икемділіктер мен дағдылардың меңгерілу дәрежесін бағалауға, пән немесе модуль бойынша қорытынды баға қоюға, емтиханмен салыстырғанда стрестік жүктемені азайтуға, білім алушылардың жеке ерекшеліктерін ескеруге және практикаға бағытталған тапсырмаларды қолдануға мүмкіндік беретіндігімен байланысты.

56. Қорытынды аттестаттау практикалық біліктілік жұмысын орындау нысанында жүргізіледі. Практикалық жұмыс АББ көзделген кәсіби құзыреттердің, еңбек дағдыларының қалыптасуын және еңбек операцияларын орындау қабілетін тексеруге бағытталған. Қорытынды аттестаттауды өткізу кезінде арнайы жағдайлар қамтамасыз етіледі: қолжетімді және түсінікті нұсқаулықтар беру, қажет болған жағдайда тапсырманы орындау уақытын ұзарту, көрнекі материалдар мен технологиялық карталарды пайдалану, сондай-ақ нәтижелерді бағалаудың объективтілігіне әсер етпейтін шектерде ұйымдастырушылық көмек көрсету.

57. Бейімделген АББ бағалау тек оқу ақпаратының меңгерілуін ғана емес, сонымен бірге білім алушының шынайы немесе оқу-өндірістік жағдайда қолжетімді оқу, кәсіби және әлеуметтік-еңбек әрекеттерін орындай алу қабілетін де растауы тиіс. ИЖБ бар білім алушылар үшін бақыланатын әрекетті бағалау басымдыққа ие: жұмыс орнын дайындады, қажетті құралды таңдады, операцияны алгоритм бойынша орындады, қауіпсіздік ережелерін сақтады, нәтижені үлгі бойынша тексерді, рұқсат етілген нысанда көмек сұрады.

Бағалау күрделі тұжырымдамаларды есте сақтауды тексеруге айналмауы тиіс. Егер кәсіби әрекет іс жүзінде орындалатын болса, оны практикалық тапсырма, демонстрация, үлгімен жұмыс, тексеру парағы, технологиялық карта, орындалған жұмыстардың портфолиосы немесе шеберханадағы бақылау арқылы бағалау керек.

Бағалауға қойылатын негізгі талаптар:

– бағалау өлшемшарттары педагогке, білім алушыға, ата-анаға немесе заңды өкілге, практикадағы тәлімгерге және комиссия мүшелеріне түсінікті болуы тиіс;

– бағалау АББ көрсетілген оқыту нәтижелерімен және құзыреттермен байланысты болуы керек;

– өлшемшарттарда дербестік деңгейін, орындау сапасын, қауіпсіздіктің сақталуын, әрекеттің аяқталуын және қатені түзете алу қабілетін бекіту қажет;

– тапсырмалар іс жүзінде зерделенген мазмұнға, оқу қарқынына және білім алушының қолжетімді дербестік деңгейіне сәйкес келуі тиіс;

– егер оқу процесінде қолданылған болса, көрнекі тіректерді, технологиялық карталарды, үлгілерді, тексеру парақтарын және кезең-кезеңімен орындалатын нұсқаулықтарды пайдалануға жол беріледі;

– бағалау кезінде кәсіби нәтижені сөйлеудегі қиындықтардан бөлек қарастыру қажет: егер білім алушы әрекетті сөзбен түсіндіруге қиналса, бірақ оны дұрыс әрі қауіпсіз орындаса, бұл ескерілуі тиіс;

– қорытынды баға білім алушының қандай әрекеттерді өз бетінше, қандай әрекеттерді ішінара көмекпен орындай алатынын, ал қандай әрекеттер әлі де тұрақты сүйемелдеуді талап ететінін көрсетуі керек.

19 кесте. Ағымдағы, аралық және қорытынды бақылау нысандары

Бақылау түрі	Ұсынылатын нысандар	ИЖБ бар білім алушыларға арналған бейімдеу
Ағымдағы бақылау	Бақылау, қысқаша практикалық тапсырма, суреттер бойынша ауызша сұрау, шағын тест, үлгі бойынша жұмыс.	Қысқа нұсқаулықтар, тапсырмалардың шектеулі саны, жауапты әрекетпен көрсету мүмкіндігі, карточкалар мен үлгілерді пайдалану.
Аралық бақылау	Модуль бойынша практикалық жұмыс, операцияны демонстрациялау, технологиялық карта бойынша тапсырманы орындау, портфолио.	Бүкіл теориялық материал емес, тек құзырет қалыптаспаған деп есептелетін негізгі әрекеттер мен ережелер ғана тексеріледі.
Қорытынды бақылау	Қорытынды практикалық тапсырма, біліктілік сынағы, портфолионы қорғау, орындалған жұмыс бойынша әңгімелесу.	Теориялық бөлім кәсіби тұрғыдан ең қажетті сұрақтарға дейін қысқартылады; бағалаудың негізі – қолжетімді жұмыстың қауіпсіз әрі толық орындалуы.
Практикадағы бақылау	Практика күнделігі, тәлімгердің бақылау парағы, өндірістік тапсырманы орындау.	Тәлімгер дербестік деңгейін, еңбек тәртібін, режимнің сақталуын, коммуникацияны және операцияның сапасын тіркейді.

58. Еңбек дағдыларының қалыптасуын және оларды меңгеру динамикасын объективті бағалау үшін төрт деңгейлі шкала қолданылады. Бағалау білім алушының жұмыс орнын ұйымдастыру, қауіпсіздік талаптарын сақтау, еңбек операцияларын орындау, нәтиженің сапасын бақылау және жұмысты аяқтау қабілетін көрсететін негізгі өлшемшарттар бойынша жүргізіледі. Бұл жүйе әрекеттерді орындаудың дербестік дәрежесін бекітуге, педагогикалық қолдаудың қажетті көлемін анықтауға және білім алушының жеке прогресін қадағалауға мүмкіндік береді.

20 кесте. Практикалық тапсырманы бағалау парағының мысалы

Өлшемшарттар	4 – өз бетінше орындайды	3 – кішкене кеңеспен орындайды	2 – тұрақты көмекпен орындайды	1 – қауіпсіз орындамайды
Жұмыс орнын дайындау	Орын, материалдар мен құралдарды өз бетінше дайындайды.	Ескертуден кейін немесе тексеру парағы бойынша дайындайды.	Педагогтің кезең-кезеңімен (қадамдық) көмегі талап етіледі.	Дайындық ретін түсінбейді немесе қауіпті әрекеттерге жол береді.
Қауіпсіздікті сақтау	Ескертусіз ережелерді сақтайды.	Ескертуден кейін сақтайды.	Жиі бақылауды қажет етеді.	Ережелерді бұзады, тапсырманы жалғастыру қауіпті.
Операцияны орындау	Әрекетті дұрыс және қажетті ретпен орындайды.	Жекелеген қателер жібереді, еске салғаннан кейін түзетеді.	Тек педагогпен бірге орындайды.	Көмек көрсетілсе де, әрекетті орындай алмайды немесе әрекет қауіпті болып табылады.
Нәтиже сапасы	Нәтиже үлгіге сәйкес келеді.	Нәтижені пайдалануға кедергі келтірмейтін шағын ауытқулар бар.	Нәтиже айтарлықтай түзетуді талап етеді.	Нәтиже жоқ немесе жарамсыз.
Жұмысты аяқтау	Тексереді, орынды тазартады, аяқталғаны туралы хабарлайды.	Ескертуден кейін аяқтайды.	Тек сүйемелдеумен ғана аяқтайды.	Жұмысты аяқтамайды немесе қауіпті жағдай қалдырады.

59. Бейімделген АББ үшін оқыту нәтижесінің қалыптасу деңгейін қосымша тіркеген жөн:

– танысу деңгейі: білім алушы құралды, материалды, операцияны, ережені біледі, ұсынылған бірнеше нұсқаның ішінен дұрыс нұсқаны таңдай алады;

– репродуктивті деңгей: көрсету, үлгі, нұсқаулық немесе педагогпен бірге әрекетті орындайды;

– ішінара дербес деңгей: әрекетті жеке кеңестермен және қауіпсіздікті бақылаумен орындайды;

– дербес деңгей: алгоритм мен қауіпсіздік ережелерін сақтай отырып, таныс жағдайда әрекетті ескертусіз орындайды;

– портативті деңгей: таныс алгоритмді қолдана отырып, ұқсас жаңа жағдайда әрекетті орындайды.

60. Егер білім алушы тапсырманы орындау кезінде қауіпсіздік талаптарын бұзса, бағалау тоқтатылуы немесе оқыту және сүйемелдеу режиміне ауыстырылуы тиіс. Қауіпсіздік кәсіби операцияның толық орындалуынан жоғары басымдыққа ие. Бағалау парағында тек қате ғана емес, сонымен қатар қажетті көмек деңгейі де бекітіледі, содан кейін бұл нәтиже жеке білім беру траекториясын түзету үшін пайдаланылады.

7.4. Өндірістік оқыту, кәсіптік практика және жұмыс берушілермен өзара байланыс

61. Өндірістік оқыту мен кәсіптік практика АББ негізгі бөлігі болып табылады. Дәл осы практикалық қызметте ИЖБ бар білім алушылар кәсіби әрекеттерді, еңбек тәртібін, коммуникация ережелерін, жұмыс режимін, нәтиже үшін жауапкершілікті және қауіпсіздік талаптарын жақсырақ меңгереді.

Практика білім алушыны кәсіпорынға ресми түрде жіберу ретінде емес, еңбек ортасына біртіндеп енгізудің басқарылатын процесі ретінде жобалануы тиіс. Жұмыс беруші, тәлімгер, өндірістік оқыту шебері және сүйемелдеу қызметі білім алушының шынайы мүмкіндіктерін, қолжетімді операциялардың тізбесін, шектеулерді, қатерлерді, нұсқаулық беру тәсілдерін және бағалау өлшемшарттарын алдын ала түсінуі керек.

21 кесте. Практика орнына қойылатын талаптар

Талаптар	Мазмұны
Қауіпсіздік	Жұмыс орны негізсіз қатерлерді болдырмайды, қауіпті әрекеттер тек сүйемелдеумен ғана орындалады немесе жеке тапсырмаға енгізілмейді.
Тапсырмалардың түсінігі	Тапсырмалардың нақты алгоритмі, қайталануы, көрінетін нәтижесі және түсінікті сапа өлшемшарттары болады.
Тәлімгер	Білім алушыға сүйемелдеу ерекшеліктері мен нұсқаулық беру тәртібін білетін қызметкер бекітіледі.
Мөлшерленген жүктеме	Тапсырма көлемі, қарқын, үзіліссіз жұмыс ұзақтығы және жаңа әрекеттердің саны біртіндеп артады.
Көрнекі нұсқаулар	Жұмыс орнында карточкалар, үлгілер, схемалар, таңбалаулар, тексеру парақтары қолжетімді болады.
Кері байланыс	Тәлімгер жетістіктерді, қиындықтарды, дербестік деңгейін және қауіпсіздік ережелерінің бұзылуын тіркейді.
Дискриминациясыз орта	Білім алушы кемсітусіз, стигматизациясыз және алдын ала орындалмайтын талаптарсыз шамасы келетін қызметке тартылады.

62. Кәсіптік практиканы ұйымдастыру білім алушының дербестігі мен жауапкершілік деңгейін біртіндеп арттыра отырып, кезең-кезеңімен жүзеге

асырылады. Мұндай жүйелілік кәсіби ортаға қауіпсіз енуді, еңбек операцияларын бекітуді, өзін-өзі бақылауды дамытуды және жұмыс орнында еңбек міндеттерін орындауға дайындықты қалыптастыруды қамтамасыз етеді.

22 кесте. Кәсіптік практикаға енгізу кезеңдері

Кезең	Мақсаты	Мазмұны
Колледжде дайындық	Бастапқы дайындықты қалыптастыру.	Қауіпсіздік ережелерін қайталау, алгоритмді жаттықтыру, болашақ тапсырмалармен танысу.
Практика орнымен танысу	Мазасыздықты азайту және жағдайларды нақтылау.	Экскурсия, тәлімгермен танысу, жұмыс орнын көрсету, режимді түсіндіру.
Кәсіби сынақ	Операциялардың қолжетімділігін тексеру.	Шебер мен тәлімгердің бақылауымен қысқа тапсырмаларды орындау.
Операцияларды бекіту	Дағдылардың тұрақтылығын арттыру.	Қайталанатын тапсырмалар, технологиялық карта бойынша жұмыс, сапаны бақылау.
Ішінара дербестік	Жауапкершілік пен өзін-өзі бақылауды дамыту.	Таныс операцияларды мерзімді бақылаумен орындау.
Практиканы қорытынды бағалау	Қол жеткізілген деңгейді растау.	Практикалық тапсырма, бағалау парағы, тәлімгердің пікірі, ұсыныстар.

63. Практикаға арналған жеке тапсырма нақты және мүмкін болуы керек. Ол келесілерді қамтуы мүмкін:

– білім алушы өз бетінше орындайтын операциялардың тізбесі;

– тек тәлімгермен орындалатын операциялардың тізімі;

– тәуекелге байланысты тыйым салынған немесе уақытша алып тасталған операциялардың тізбесі;

– әрбір операцияның күтілетін нәтижесі;

– сапаға қойылатын талаптар;

– қауіпсіздік ережелері;

– көмек сұрау тәртібі;

– нәтижені бекіту формасы: күнделік, орындалған жұмыстың фотосуреті, бақылау парағы, тәлімгердің белгісі.

64. Практиканы бастамас бұрын жұмыс берушімен өзара байланысу үшін материалдар пакетін дайындаған жөн:

– бейімделген АББ қысқаша сипаттамасы;

– қолжетімді кәсіби операциялардың тізімі;

– практикаға арналған жеке тапсырма;

– ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыға нұсқау беру бойынша тәлімгердің жадынамасы;

– дербестік деңгейін бақылау парағы;

– практикалық тапсырманы бағалау өлшемшарттары;

– жауапты педагог пен сүйемелдеу маманының байланыстары;

– қиындықтарға, жанжалды жағдайларға және қауіпсіздіктің бұзылуына жауап беру тәртібі.

65. Тәлімгерге қысқа нұсқаулықтарды пайдалану, әрекетті баяу көрсету, орындау арқылы түсінгенін тексеру, бір уақытта бірнеше жаңа талаптар қоймау, әрекет орындалғаннан кейін жетістіктерді бірден бекіту, қатені сабырмен және нақты түзету, алдын ала дайындықсыз және колледжбен келісімсіз қауіпті операцияларды тапсырмау ұсынылады.

7.5. Білім алушыларды жеке сүйемелдеу және траекториясы

66. Жеке сүйемелдеу бейімделген АББ нәтижелілігінің міндетті шарты болып табылады. Ол оқытуды алмастырмауы тиіс, бірақ білім алушыға бағдарламаны қолжетімді қарқынмен меңгеруге, оқуға деген ынтасын сақтауға, талаптарды түсінуге, тәртіптегі қиындықтарды түзетуге, дербестікті дамытуға және кәсіби жұмыспен қамтылу дайындығына көмектесуі керек.

67. Сүйемелдеу құрамына топ кураторы, педагог-психолог, әлеуметтік педагог, өндірістік оқыту шебері, арнайы педагогтер, медицина қызметкері, ата-аналар немесе заңды өкілдер, практикадағы тәлімгер және жұмыс берушінің өкілдері кіре алады.

23 кесте. Білім алушыны жеке сүйемелдеу картасы

Карта блогы	Мазмұны
Жалпы мәліметтер	Тегі, аты, бағдарламасы, тобы, арнайы жағдайлар жасау үшін негіз, мамандардың ұсыныстары.
Оқу ерекшеліктері	Жұмыс қарқыны, нұсқаулықты түсіну, есте сақтау, зейін, өнімділік, көрнекілік қажеттілігі.
Байланыс	Білім алушы сұрақтар қояды, көмек сұрайды, ескертулерге жауап береді, топпен өзара байланыс жасайды.
Өзін-өзі ұйымдастыру	Уақытында келе ме, материалдар дайындап жатыр ма, тәртіп сақталды ма, жұмысты аяқтады ма.
Қауіпсіздік	Қандай ережелерді өз бетінше орындайды, қай жерде тұрақты бақылау қажет.
Кәсіби операциялар	Нені өз бетінше орындайды, нені нұсқаумен (көмекпен) орындайды, не нәрсе әлі қолжетімсіз.
Эмоционалды күй	Мазасыздық, тез шаршағыштық, сәтсіздікке реакциясы, қолдау көрсету тәсілдері.
Ұсыныстар	Бейімдеудің нақты шаралары, жауапты тұлғалар, қайта қарау мерзімдері.

68. Жеке білім беру траекториясы нақты білім алушының бағдарлама нәтижелеріне қандай тәсілмен қол жеткізетінін нақтылайды. Ол кәсіби талаптарды өз бетінше алып тастауды білдірмейді, бірақ бағытты, қарқынды, көмек көлемін және бағалау формасын өзгертуге мүмкіндік береді.

24 кесте. Бейімдеу шараларының және педагогикалық қолдаудың тізбесі

Параметр	Ықтимал шешімдер
Даму қарқыны	Қайталауға қосымша уақыт, жаттығу тапсырмаларының санын көбейту, күрделі тақырыпты кейінірек ауыстыру.
Нұсқаулық нысаны	Ауызша нұсқаулық, жазбаша карта, пиктограмма, фотоалгоритм, шеберді көрсету, жұмыс орнын белгілеу.
Тапсырма көлемі	Негізгі нәтижені сақтай отырып, бірдей типтегі операциялардың санын азайту.
Көмек деңгейі	Еске салғыш, көрнекі кеңес, ауызша кеңес, бірлесіп орындау, сүйемелдеу.
Бағалау	Үлкен жазбаша жауаптың орнына практикалық демонстрация, портфолио, бағалау парағы, орындалған жұмыс бойынша сұхбат.
Практика	Қауіпсіз учаскені таңдау, тәлімгерді бекіту, қауіпті операцияларды болдырмау, дербестікті біртіндеп арттыру.

69. Ата-аналар немесе заңды өкілдер бағдарламаның мақсаты, нақты кәсіби келешектер, сүйемелдеу ережелері, сабаққа қатысу талаптары, қауіпсіздік, практика және қорытынды бағалау туралы түсінікті ақпарат алуы тиіс. Күтілетін нәтижелерді келісіп алу маңызды: бағдарлама қол жеткізу мүмкін емес біліктілік деңгейін уәде етпеуі керек, бірақ білім алушының қандай нақты еңбек әрекеттерін меңгере алатынын және бұл дағдыларды қай жерде қолдануға болатынын көрсетуі тиіс.

70. Оқудың қорытынды кезеңінде білім алушының еңбек мүмкіндіктерінің жеке профилін дайындау ұсынылады. Онда қолжетімді жұмыс түрлері, дербестік деңгейі, білім алушы тұрақты жұмыс істей алатын жағдайлар, орындалуы уәкілетті мамандардың ұсынымдарымен шектелген немесе арнайы жағдайлар мен сүйемелдеуді талап ететін операциялар, тәлімгерге арналған ұсынымдар және алдағы уақытта жұмыспен қамтылудың ықтимал нұсқалары бекітіледі.

71. Жұмыс беруші мен тәлімгерге білім алушының ерекше білім беру қажеттіліктері, денсаулық жағдайы және жеке шектеулері туралы мәліметтерді беру қауіпсіздік пен сүйемелдеуді қамтамасыз ету үшін қажетті көлемде, Қазақстан Республикасының дербес деректер туралы заңнамасын сақтай отырып жүзеге асырылады. Берілетін ақпаратта артық медициналық мәліметтер болмауы тиіс және ол практикаға жіберуді кемсітушілікпен шектеу үшін пайдаланылмауы керек.

Әдістемелік ұсыныстарға сәйкес әзірленген АББ мысалы қосымшада келтірілген.

Қосымша
АББ мысалы

Білім беру ұйымының атауы

"БЕКІТЕМІН"
Басшы (директор)
_____
(Т.А.Ә., қолы)
"____"_____20___ ж.

АРНАЙЫ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Білім деңгейі: *Техникалық және кәсіби*

Дайындықтың бағыты және мамандануы: *072 Өндірістік және өңдеу салалары*
0723 Тоқыма (киім, аяқ-киім және былғары бұйымдар)

Мамандық коды және атауы: *07230100 Тігін өндірісі және киімдерді үлгілеу*
Біліктілік коды және атауы: *3W07230101 Тігінші*

Білім беру базасы: *негізгі орта білім / ПМПК (психологиялық-медициналық-педагогикалық консультация) қорытындысы мен білім алушының жеке мүмкіндіктері ескерілген арнайы білім беру ұйымын бітіргені туралы құжат*

Оқыту нысаны: *күндізгі*

Оқыту тілі: *орыс*

Оқуды бастау (жыл): *202_*

Кредиттерде/сағаттарда міндетті оқытудың оқу жүктемесінің көлемі: 120/2880

ҰБШ бойынша біліктілік деңгейі: *2*

АББ әзірлеу бойынша жұмыс тобымен
ӘЗІРЛЕГЕН:

Директордың ОЖ (ОӘЖ, ОӨЖ) жөніндегі орынбасары (жұмыс тобының жетекшісі)

_____ _____
(Т.А.Ә.) (қолы)

Педагогтер

_____ _____
(Т.А.Ә.) (қолы)

_____ _____
(Т.А.Ә.) (қолы)

_____ _____
(Т.А.Ә.) (қолы)

Ұйымның (кәсіпорынның) маманы

_____ _____ _____
(Т.А.Ә.) (қолы) (ұйымның (кәсіпорынның) атауы)

Индустриалды кеңестің (жұмыс берушілер кеңесінің) отырысында
ҚАРАЛДЫ ЖӘНЕ МАҚҰЛДАНДЫ
күні _____ 20___ ж. хаттама № ___
Төраға _____ _____
(Т.А.Ә.) (қолы)

Педагогикалық кеңестің отырысында
БЕКІТУГЕ ҰСЫНЫЛДЫ
күні _____ 20___ ж. хаттама № ___

МАЗМҰНЫ

1. АББ паспорты

2. Құзыреттер тізімі

3. АББ мазмұны

3.1. Модульдердің (пәндердің) мазмұны

3.2. Оқу жоспары

4. Бағалау материалдары мен өлшемшарттары

1. АББ ПАСПОРТЫ

Мамандық коды және атауы	07230100 Тігін өндірісі және киімдерді үлгілеу
Біліктілік коды және атауы	3W07230101 Тігінші
АББ мақсаты	Еңбек қауіпсіздігі, өнім сапасы және еңбек тәртібі талаптарын сақтай отырып, қажет болған жағдайда тәлімгерлік сүйемелдеумен әртүрлі материалдардан қарапайым бұйымдарды қолмен және тігін машиналарында тігу бойынша қолжетімді кәсіби-еңбек функцияларын орындауға қабілетті жұмысшы кадрларын даярлау.
Білім беру саласындағы нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету	- ҚР 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III «Білім туралы» Заңы; - Техникалық және кәсіптік білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 03 тамыздағы № 348 бұйрығына 5-қосымша); - Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімнің мамандықтары мен біліктіліктерінің сыныптауышы (ҚР Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 27 қыркүйектегі № 500 бұйрығы).
Кәсіптік стандарт (бар болса)	Тігін бұйымдарын модельдеу, жобалау және технологиясы, Қазақстан Республикасы Өнеркәсіп және құрылыс министрінің 2025 жылғы 8 тамыздағы № 296 бұйрығына 8-қосымша
Кәсіп карточкасы	Тігінші-оператор
Еңбек функция	Бөлшектерді, бұйымдарды өңдеу процесін жүргізу
Дағдылар	Күрделігі орташа тігін бұйымдарын өңдеу
Машықтар	1. Тігін автоматты немесе жартылай автоматты жабдықтарында күрделілігі орташа бөлшектерді өңдеу процесін жүргізу. 2. Қызмет көрсетілетін жабдықтың үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету. 3. Қызмет көрсетілетін жабдықтың жұмысындағы ұсақ ақауларды жою. 4. Ішкі еңбек тәртібі қағидаларын сақтау. 5. Еңбекті қорғау, өндірістік санитария және өрт қауіпсіздігі талаптарын орындау.
Білім	1. Бөлшектерді өңдеудің технологиялық параметрлері, тігіс түрлері. 2. Қолданылатын материалдардың түрлері мен қасиеттері, қызмет көрсетілетін жабдықтың мақсаты мен жұмыс принципі. 3. Әртүрлі құрылғылардың, тетіктер мен автоматтандыру құралдарының мақсаты және оларды пайдалану қағидалары. 4. Ішкі еңбек тәртібі қағидалары. 5. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау, өндірістік санитария қағидалары, өрт қауіпсіздігі талаптары.
Дағдылар	2. Ақауларды анықтау және жою

Машықтар	1. Өңделген бөлшектерді, тораптағы, дайын өнімдегі ақауларды анықтау. 2. Ішкі еңбек тәртібі қағидаларын сақтау. 3. Еңбекті қорғау, өндірістік санитария және өрт қауіпсіздігі талаптарын орындау.
Білім	1. Дайындалған бөлшектердің, тораптардың, дайын бұйымдардың сапасына қойылатын талаптар, тиісті техникалық регламент. 2. Ішкі еңбек тәртібі қағидалары. 3. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау, өндірістік санитария қағидалары, өрт қауіпсіздігі талаптары.
Білім беру бағдарламасының айрықша ерекшеліктері	Білім беру бағдарламасы интеллектінің жеңіл бұзылуы бар ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларға бейімделген.

2. ҚҰЗЫРЕТТЕР ТІЗІМІ

Құзырет индексі	Құзыреттің атауы
ЖБҚ 1	Оқу тапсырмаларын, қарапайым нұсқауларды және шеберханадағы қарым-қатынасты түсіну үшін орыс тілінде ауызша және жазбаша сөйлеуді қолдану.
ЖБҚ 2	Тұрмыстық және кәсіби коммуникацияда мемлекеттік тілдегі негізгі сөз тіркестерін қолдану.
ЖБҚ 3	Ұзындықты, енді, бөлшектер санын, материал шығынын өлшеу және бұйым өлшемдерін тексеру үшін қарапайым математикалық әрекеттерді қолдану.
ЖҚ 1	Қозғалыс белсенділігін қолдау, салауатты өмір салтын сақтау және денсаулықты нығайту мен әлеуметтік бейімдеу үшін бейімделгіш дене шынықтыру құралдарын қолдану дағдыларын меңгеру.
ЖҚ 2	Цифрлық ортадағы қауіпсіз мінез-құлықтың негізгі ережелерін сақтай отырып, күнделікті және еңбек мәселелерін шешу үшін қолжетімді цифрлық технологиялар мен негізгі жасанды интеллект құралдарын пайдалану.
ЖҚ 3	Қарапайым экономикалық құбылыстарды түсіну, қарапайым қаржылық және тұрмыстық әрекеттерді орындау, құндылықты түсіну және қоғамда дербес өмір сүру және бейімделу үшін еңбек дағдыларын дамыту.
ЖҚ 4	Күнделікті өмірде, оқу және еңбек қызметінде құқықтың қарапайым нормаларын, қауіпсіз тәртіп қағидаларын және сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің негіздерін сақтау.
БҚ 1	Тігінші кәсібінің мақсатын, бұйымдардың негізгі түрлерін, қарапайым бұйымды дайындау кезеңдерін және өндірістік мәдениет қағидаларын түсіну.
БҚ 2	Құралдармен және жабдықтармен жұмыс істеу кезінде еңбек тәртібін, еңбекті қорғау, өрт қауіпсіздігі, санитария және жеке қауіпсіздік қағидаларын сақтау.
БҚ 3	Текстиль материалдарының, жіптердің, фурнитураның, құралдардың негізгі түрлерін тани білу және оларды үлгі немесе нұсқаулық бойынша таңдау.
БҚ 4	Шебердің бақылауымен қарапайым операцияларды орындауға тігін жабдықтары мен жұмыс орнын дайындау.
БҚ 5	Қарапайым технологиялық карталарды, шартты белгілерді, операциялардың схемаларын оқи білу және бұйым үлгісін пайдалану.
БҚ 6	Берілген белгілер бойынша қарапайым операциялардың сапасын тексеру: тігістің түзулігі, өңдеудің тазалығы, симметрия, жіптердің өткізіліп кетпеуі (бос орындардың болмауы) және ластанулардың болмауы.
КҚ 1	Қарапайым бұйымдарды дайындау және жөндеу кезінде қолмен орындалатын тігін операцияларын жүзеге асыру.
КҚ 2	Қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, тұрмыстық тігін машинасында машиналық тігін операцияларын орындау.
КҚ 3	Технологиялық карта мен үлгі бойынша қарапайым тігін бұйымдарының бөлшектері мен тораптарын өңдеу.

КҚ 4	Берілген жүйелілік бойынша тоқыма материалдарынан қарапайым тігін бұйымдарын дайындау.
КҚ 5	Киімдер мен текстиль бұйымдарын ұсақ-түйек жөндеуді орындау.
КҚ 6	Шебердің бақылауымен қарапайым бұйымға ылғалды-жылумен өңдеу жүргізу және оның сапасын қорытынды тексеру.

3. АББ МАЗМҰНЫ

3.1. Модульдердің (пәндердің) мазмұны

№	Модульдер (пәндер)	Модульдердің (пәндердің) қысқаша сипаттамасы	Оқыту нәтижелері	Құзырет индексі
Жалпы білім беру пәндері				
1	ЖБП 1. Орыс тілі	Орыс тілінің қарапайым негіздері; сөздер мен сөйлемдер; мәтінді оқу және түсіну; сөйлеу әдебі; қарапайым пайымдауларды (айтылымдарды) құру дағдылары; қарапайым оқу нұсқаулықтарын түсіну; кәсіп сөздігі; ауызша жауап беру қағидалары; орындалған операцияны сипаттау; қарапайым бланкілерді толтыру.	ОН 1.1. Шебердің қысқа ауызша нұсқаулығын түсіну.	ЖБҚ 1
			ОН 1.2. Түрлі қарым-қатынас жағдайларында сөйлеу әдебі нормаларын қолдану.	
			ОН 1.3. Тірек сөздер бойынша орындалған жұмысты сипаттау.	
			ОН 1.4. Үлгінің көмегімен бұйымның қарапайым карточкасын толтыру.	
2	ЖБП 2. Қазақ тілі	Сәлемдесу мен қоштасуға арналған қазақ тілінің негізгі сөздері мен сөз тіркестері; үндеулер (тіл қату) және көмек сұрау; құралдардың, материалдардың, түстердің, өлшемдердің, заттардың және оқу-еңбек әрекеттерінің атаулары; сөйлеу әдебі және қарапайым күнделікті қарым-қатынас.	ОН 2.1. Сәлемдесу мен тіл қатудың қарапайым фразаларын қолдану.	ЖБҚ 2
			ОН 2.2. Мемлекеттік тілде жекелеген құралдар мен материалдарды үлгі бойынша атау.	
			ОН 2.3. Оқу жағдайындағы қарапайым тұрмыстық командаларды түсіну.	
3	ЖБП 3. Математика	Санау және нөмірлеу; ұзындықтың өлшем бірліктері; өлшемдер мен шамаларды өлшеу және салыстыру тәсілдері; қарапайым сандық есептеулер; бөлшектер мен материалдарды санау; сызғышпен және сантиметрлік таспамен жұмыс істеу дағдылары; өлшеулерді оқу-еңбек қызметінде қолдану тәсілдері.	ОН 3.1. Сызғышпен және сантиметрлік таспамен бөлшектің ұзындығы мен енін өлшеу.	ЖБҚ 3, БҚ 5
			ОН 3.2. Бөлшектердің өлшемдерін үлгі бойынша салыстыру.	
			ОН 3.3. Бөлшектер, түймелер, ілмектер мен операциялар санын санау.	
			ОН 3.4. Педагогтің көмегімен материал шығынының қарапайым есептеулерін орындау.	
4	ЖММ 1. Дене қасиеттерін дамыту және жетілдіру	Салауатты өмір салты дағдылары; жеке гигиена; қозғалыс белсенділігі және дербестік; әлеуметтік бейімделу; жалпы жұмысқа қабілеттілікті арттыруға, шаршаудың алдын алуға, қозғалыс үйлесімділігін	ОН 1.1. Қозғалыс белсенділігі дағдыларын меңгеру.	ЖҚ 1
			ОН 1.2. Салауатты өмір салты қағидаттарын сақтау.	
			ОН 1.3. Дене белсенділігі арқылы дербестік, әлеуметтік және еңбек өзара	

		дамытуға және машина алдында қауіпсіз отыруға арналған жаттығулар.	іс-қимылы дағдыларын меңгеру.	
5	ЖММ 2. Цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект құралдарын қолдану	Цифрлық құрылғылармен және бағдарламалық қамтамасыз етумен жұмыс істеудің қарапайым негіздері; тұрмыстық және кәсіби міндеттерді шешу үшін жасанды интеллектіні қолдану; цифрлық коммуникация және Интернет желісіндегі қауіпсіз әрекет.	ОН 2.1. Үлгілерді қарау, бұйымдарды фотоға түсіру үшін телефонды/компьютерді пайдалану.	ЖҚ 2
			ОН 2.2. Қарым-қатынас жасау және ақпарат іздеу үшін қарапайым ЖИ-сервистерін қолдану.	
			ОН 2.3. Цифрлық қауіпсіздік қағидаларын сақтау.	
6	ЖММ 3. Экономика және кәсіпкерлік негіздерін қолдану	Күнделікті өмірдегі экономика; сатып алудың бағасы мен құны; іскерлік өзара әрекет: сатушы және сатып алушы; жеке қаражатты басқару; жоспарлау және жинақтау; қолма-қол ақшамен және картамен жұмыс істеу қағидалары; есептік айырысулар мен ақшаны сақтау кезіндегі қауіпсіз әрекет негіздері; адам өміріндегі еңбектің мәні; тауарларды онлайн іздеу; тапсырыстарды ресімдеу және сатып алынған тауарларды алу; Интернет-қауіпсіздік және деректерді қорғау.	ОН 3.1. Күнделікті қызметте ақшаның, тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің мақсатын түсіну және оларды қолдану.	ЖҚ 3, ЖҚ 2
			ОН 3.2. Шағын шығыстарды жоспарлау және жеке ақшамен қауіпсіз жұмыс істеу.	
			ОН 3.3. Қарапайым сатып алуларды жүзеге асыру және олардың құнының дұрыстығын тексеру.	
			ОН 3.4. Тауарларды сатумен байланысты қарапайым еңбек әрекеттерін орындау.	
			ОН 3.5. Сатып алу үшін цифрлық сервистерді пайдалану.	
7	ЖММ 4. Құқықтық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы нормаларды қолдану	Құқық және тәртіп нормалары; жауапкершілік және заңды әрекеттер; қауіпсіздік және жеке тұлғаны қорғау; сыбайлас жемқорлық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы нормалар; академиялық адалдық және жауапты әрекет.	ОН 4.1. Азамат ретінде өз құқықтары мен міндеттерін түсіну, әрекет нормалары мен қауіпсіздік қағидаларын сақтау.	ЖҚ 4
			ОН 4.2. Сыбайлас жемқорлықтың салдарын түсіну, адал және жауапты әрекеттің құндылығын ұғыну.	
8	БМ 1. Мамандыққа кіріспе және әлеуметтік-еңбекке бейімделу	Тігінші кәсібі; жұмыс орны; шеберхана режимі; өндірістік мәдениет; бұйымдардың түрлері және қолжетімді жұмыс операциялары.	ОН 1.1. Тігіншінің негізгі міндеттерін атау.	БҚ 1, БҚ 2, ЖБҚ 1
			ОН 1.2. Оқу шеберханасының аймақтарын тану.	
			ОН 1.3. Жұмысты бастау мен аяқтаудың қарапайым қағидаларын орындау.	
			ОН 1.4. Жеке заттар мен құралдарды сақтау тәртібін сақтау.	

			ОН 1.5. Шебермен, педагогпен, тәлімгермен және топтастарымен өзара байланыс жасау: нақтылаушы сұрақтар қою, көмекті қабылдау, қиындықтар немесе ақаулар туралы хабарлау.	
9	БМ 2. Еңбекті қорғау және тігіншінің жұмыс орнын ұйымдастыру	Ішкі еңбек тәртібі; еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау қағидалары; өндірістік санитария; өрт қауіпсіздігі талаптары; инемен, қайшымен, машинамен, үтікпен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік; отыру қалпы; жарықтандыру; жабдық бұзылған және жарақат алу қаупі бар жағдайлардағы іс-әрекет тәртібі.	ОН 2.1. Ішкі еңбек тәртібі талаптарын, еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау қағидаларын сақтау.	БҚ 2, БҚ 4
			ОН 2.2. Операцияны бастар алдында жұмыс орнын ұйымдастыру.	
			ОН 2.3. Қайшыны, инені және түйреуіштерді қауіпсіз пайдалану.	
			ОН 2.4. Тігін машинасында жұмыс істеу қағидаларын сақтау.	
			ОН 2.5. Шеберге жабдықтың ақаулығы туралы хабарлау.	
10	БМ 3. Тігін өндірісінің материалтану негіздері	Мата түрлері; оң және теріс жақтары; жіптер; инелер; фурнитура; материалдардың қарапайым қасиеттері; үлгі бойынша таңдау.	ОН 3.1. Матаны, жіптерді, инелерді және фурнитураны мақсаты бойынша ажырату.	БҚ 3
			ОН 3.2. Матаның оң және теріс жақтарын үлгі бойынша анықтау.	
			ОН 3.3. Шебердің көмегімен матаға сәйкес жіптер мен инелерді таңдау.	
			ОН 3.4. Материалдарды сақтау қағидаларын сақтау.	
11	БМ 4. Тігін жабдықтары, құралдар мен құрылғылар	Қол құралдарының, тұрмыстық және өнеркәсіптік тігін машинасының, табанның, ине табақшасының, орауыштың, үтіктің, үтіктеу тақтасының мақсаты.	ОН 4.1. Тігін машинасының негізгі бөліктерін атау.	БҚ 4, КҚ 2
			ОН 4.2. Шебердің бақылауымен машинаны жұмысқа дайындау.	
			ОН 4.3. Алгоритм бойынша үстіңгі және астыңғы жіптерді сабақтау.	
			ОН 4.4. Сынама тігістің сапасын тексеру.	
12	БМ 5. Қарапайым техникалық құжаттама; өлшемдер мен үлгітүрлер	Сызықтар; пішіндер; симметрия; бұйым схемасы; шартты белгілер; технологиялық карта; үлгі; тігіс схемасы; өлшемдер (өлшем алу); үлгітүр; тігіс үстемесі; бақылау белгілері; қарапайым үлгітүрмен жұмыс	ОН 5.1. Пиктограммалары бар қарапайым технологиялық картаны оқу.	БҚ 5, ЖБҚ 3
			ОН 5.2. Сантиметрлік таспамен бөлшектерді өлшеу.	
			ОН 5.3. Бағытты сақтай отырып, үлгітүрді айналдыра сызу.	

		істеу; операциялардың қарапайым жүйелілігі.	ОН 5.4. Бақылау нүктелерін үлгі бойынша белгілеу.	
13	БМ 6. Сапа негіздері және өндірістік мәдениет	Дайындалған бөлшектердің, тораптардың және дайын бұйымдардың сапасына қойылатын талаптар; тиісті техникалық регламент; сапалы тігістің белгілері; бұйымның тазалығы; тігістің тегістігі; бөлшектердің жұбын бақылау; үлгілік қателерді түзету; жұмысты тапсыру.	ОН 6.1. Тігістің түзулігін үлгі бойынша тексеру.	БҚ 6
			ОН 6.2. Көзге көрінетін ақауды табу: жіптің өткізіліп кетуі; ластану; қисаю; бекітілмеген жіп.	
			ОН 6.3. Шебердің нұсқауы бойынша қарапайым қатені түзету.	
			ОН 6.4. Бұйымды және жұмыс орнын тиісті тәртіппен тапсыру.	
14	КМ 1. Қолмен тігін операцияларын орындау	Қолмен тігу; сыпыру; орау; тігу; жіпті бекіту; түймелер мен фитингтерді тігу.	ОН 1.1. Қолмен орындалатын операцияның басында және соңында жіпті бекіту.	КҚ 1, БҚ 2, БҚ 3, БҚ 4, БҚ 6
			ОН 1.2. Көктеу, түзу және жасырын тігістерді үлгі бойынша орындау.	
			ОН 1.3. Түймені және қарапайым фурнитураны қадау.	
			ОН 1.4. Бұйымның шетін қолмен бүгіп тігу.	
			ОН 1.5. Инемен жұмыс істеу кезінде ұқыптылықты және қауіпсіздікті сақтау.	
15	КМ 2. Машиналық тігін операцияларын орындау	Тікелей тігіс; бекіту; жиекті өңдеу; байланыстырушы тігіс; жылдамдықты реттеу; қол қауіпсіздігі.	ОН 2.1. Қарапайым тігісті орындауға машинаны дайындау.	КҚ 2, БҚ 2, БҚ 3, БҚ 4, БҚ 6
			ОН 2.2. Сызық бойымен түзу тігісті орындау.	
			ОН 2.3. Тігістің басында және соңында бекітпе жасау.	
			ОН 2.4. Бөлшектің шетін қарапайым машиналық операциямен өңдеу.	
			ОН 2.5. Істен шыққан кезде жұмысты тоқтатып, шеберге хабарлау.	
16	КМ 3. Қарапайым бұйымдардың бөлшектері мен тораптарын өңдеу	Бөлшектерді өңдеудің технологиялық параметрлері; бөлімдер; тігістердің түрлері; иілу; байланыстар; белдіктер; қарапайым қалталар; бұрыштар; бөлшектерді белгілер бойынша қосу.	ОН 3.1. Бақылау белгілері бойынша екі бөлікті қосу.	КҚ 3, БҚ 2, БҚ 3, БҚ 4, БҚ 6
			ОН 3.2. Ашық кесуді (қиықты) берілген әдіспен өңдеу.	
			ОН 3.3. Үлгі бойынша төменгі жиекті бүгіп тігу.	
			ОН 3.4. Қарапайым қалтаны немесе үстіңгі бөлікті өңдеу.	

17	КМ 4. Қарапайым тұрмыстық және тоқыма бұйымдарын жасау	Майлық; күрделі қабаттары жоқ қолғап; дорба; жастықтың тысы; қарапайым пішінді сөмке-шоппер; алжапқыш.	ОН 4.1. Қарапайым бұйымның бөлшектерін дайындау.	КҚ 4, БҚ 1, БҚ 2, БҚ 3, БҚ 4, БҚ 5, БҚ 6, КҚ 1, КҚ 2, КҚ 3
			ОН 4.2. Технологиялық карта бойынша дайындау жүйелілігін сақтау.	
			ОН 4.3. Бөлшектерді қосу және бұйымның шетін өңдеу.	
			ОН 4.4. Қарапайым әрлеу операциясын орындау.	
			ОН 4.5. Бұйымды сапаның тексеру парағы бойынша тексеру.	
18	КМ 5. Қарапайым киім бұйымдарын жасау	Резеңкелі қарапайым белдемше; алжапқыш; күрделі бекітуді талап етпейтін бұйым; киім элементтері бар үй тоқыма бұйымдары; өлшемдерді және симметрияны сақтау.	ОН 5.1. Үлгітүр бойынша киім бұйымының бөлшектерін дайындау.	КҚ 4, БҚ 1, БҚ 2, БҚ 3, БҚ 4, БҚ 5, БҚ 6, КҚ 1, КҚ 2, КҚ 3
			ОН 5.2. Берілген жүйелілікпен бұйымның негізгі бөлшектерін қосу.	
			ОН 5.3. Қарапайым бұйымның жоғарғы және төменгі қиығын өңдеу.	
			ОН 5.4. Шебердің бақылауымен резеңкені немесе бауды өткізу.	
			ОН 5.5. Қарапайым бұйымды түпкілікті әрлеуді орындау.	
19	КМ 6. Бұйымдарды ұсақ жөндеу және жаңарту	Түймелерді тігу; жыртуды тігу; тігісті нығайту; түбін тігу; қарапайым жабдықты ауыстыру; жамау.	ОН 6.1. Қарапайым жөндеу түрін үлгі бойынша анықтау.	КҚ 5, БҚ 2, БҚ 3, БҚ 4, БҚ 6, КҚ 1, КҚ 2, КҚ 3
			ОН 6.2. Түймені қадау және фурнитураны бекіту.	
			ОН 6.3. Сөгілген жерді қолмен немесе машиналық әдіспен тігу.	
			ОН 6.4. Берілген ұзындық бойынша бұйымның төменгі жиегін бүгіп тігу	
			ОН 6.5. Орындалған жөндеу жұмысының беріктігін тексеру.	
20	КМ 7. Ылғалды жылумен өңдеу және соңғы әрлеу	Үтікпен қауіпсіз жұмыс істеу қағидалары; қондыра үтіктеу; баса үтіктеу; бақылаумен булау; жіптерді тазалау; бұйымды тапсыруға дайындау.	ОН 7.1. Үтіктеу операциясына арналған жұмыс орнын дайындау.	КҚ 6, БҚ 2, БҚ 6
			ОН 7.2. Бақылаумен қарапайым тігісті қондыра үтіктеуді орындау.	
			ОН 7.3. Артық жіптерді тазалау және бұйымның тазалығын тексеру.	
			ОН 7.4. Шебердің нұсқауы бойынша температуралық режимді сақтау.	

3.2. Оқу жоспары

№ п/п	Модульдің (пәннің) және оқу қызметінің түрлерінің атауы	Уақыт көлемі		Семестр	Қорытынды бақылау нысаны *
		Кредиттер	сағаттар		
1	ЖБП 1. Орыс тілі	3	72	1	СС
2	ЖБП 2. Қазақ тілі	3	72	1	СС
3	ЖБП 3. Математика	3	72	1	СС
4	ЖММ 1. Дене қасиеттерін дамыту және жетілдіру	6	144	1-4	С
5	ЖММ 2. Цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект құралдарын қолдану	1	24	3	С
6	ЖММ 3. Экономика және кәсіпкерлік негіздерін қолдану	2	48	3	С
7	ЖММ 4. Құқықтық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы нормаларды қолдану	1	24	4	С
8	БМ 1. Мамандыққа кіріспе және әлеуметтік-еңбекке бейімделу	5	120	1	С
9	БМ 2. Еңбекті қорғау және тігіншінің жұмыс орнын ұйымдастыру	5	120	1	С
10	БМ 3. Тігін өндірісінің материалтану негіздері	5	120	1-2	С
11	БМ 4. Тігін жабдықтары, құралдар мен құрылғылар	6	144	1-2	С
12	БМ 5. Қарапайым техникалық құжаттама; өлшемдер мен үлгітүрлер	5	120	1-2	С
13	БМ 6. Сапа негіздері және өндірістік мәдениет	4	96	1-2	С
14	КМ 1. Қолмен тігін операцияларын орындау	8	192	2	СС
15	КМ 2. Машиналық тігін операцияларын орындау	10	240	2-3	СС
16	КМ 3. Қарапайым бұйымдардың бөлшектері мен тораптарын өңдеу	12	288	3	СС
17	КМ 4. Қарапайым тұрмыстық және тоқыма бұйымдарын жасау	12	288	3	СС
18	КМ 5. Қарапайым киім бұйымдарын жасау	14	336	3-4	СС
19	КМ 6. Бұйымдарды ұсақ жөндеу және жаңарту	8	192	4	СС
20	КМ 7. Ылғалды жылумен өңдеу және соңғы әрлеу	4	96	4	СС
21	Аралық аттестаттау	1	24		
22	Қорытынды аттестаттау	2	48	4	Е
	Міндетті оқыту жиыны	**120**	**2880**		
23	Факультативтік сабақтар	10	240	1-4	
24	Консультация, оқу қиындықтарын жеке сүйемелдеу және түзету	8	192	1-4	

* Белгілері: С - сынақ, СС - сараланған сынақ, Е - емтихан.

4. Бағалау материалдары мен өлшемшарттары

4.1. Практикалық іс-әрекетті меңгеру деңгейлері

Деңгей	Сипаттамасы	Сипаттау
0	Әрекетті орындамайды	Әрекетке кіріспейді немесе оны қауіпті түрде орындайды; көрсетуге және жаттығуға қайта оралу талап етіледі.
1	Толық көмекпен орындайды	Педагог әрекетті физикалық түрде бағыттайды немесе әрбір қадамды үнемі жетектеп отырады.
2	Ішінара көмекпен орындайды	Педагог іс-әрекеттер тізбегін еске түсіреді, қателерді түзетеді, қауіпті сәттерді бақылайды.
3	Ауызша/көрнекі түрде орындайды	Білім алушы өз бетінше әрекет етеді, бірақ картаны, үлгіні немесе қысқаша ескертулерді қажет етеді.
4	Оқу жағдайында дербес орындайды	Таныс жағдайда қауіпсіздікті, іс-әрекеттер тізбегін және сапаны сақтайды.
5	Жаңа ұқсас жағдайда өз бетінше орындайды	Дағдыны ұқсас бұйымға немесе мерзімді бақылаумен жұмыс тапсырмасына ауыстырады.

4.2. Ағымдағы және аралық бақылау нысандары

- үлгідегі практикалық сынама;
- дайын бұйым немесе аяқталған операция;
- фотосуреттер мен бұйымдар портфолиосы;
- шебердің бақылау картасы;
- тірек суреттер бойынша іс-әрекеттер тізбегін ауызша түсіндіру;
- кәсіптік модуль бойынша практикалық жұмыс нысанындағы сараланған сынақ.

4.3. Қорытынды аттестаттау

Қорытынды аттестаттау кешенді практикалық жұмыс түрінде өткізіледі. Практикалық жұмыстың мазмұны: қарапайым бұйым жасау немесе бұйымды жөндеу және өңдеу бойынша операциялар кешенін орындау. Тапсырма жұмыс орнын дайындауды, үлгі бойынша құрал-саймандар мен материалдарды таңдауды, қол операциясын орындауды, машиналық операцияны орындауды, ылғалды-жылумен өңдеуді, сапаны тексеруді және жұмыс орнын жинауды қамтуы тиіс.

Өлшемшарттар	Көрсеткіш	Ең жоғары балл
Еңбекті қорғау	Инемен, қайшымен, машинамен, үтікпен қауіпсіз жұмыс істеу ережелерін сақтайды; ақаулық туралы хабарлайды.	10
Жұмыс орнын ұйымдастыру	Жұмыс орнын дайындайды, құрал-жабдықтарды орналастырады, тәртіпті сақтайды, жинауды аяқтайды.	10
Орындалу реті	Технологиялық карта бойынша жұмыс істейді, негізгі операцияларды өткізіп алмайды.	15
Қолмен операция	Қол операциясын ұқыпты орындайды, жіпті бекітеді, тігістің мақсатын сақтайды.	15
Машиналық операция	Сызық бойымен тігіс жүргізеді, бекітпе жасайды, қолдың қалпы мен қарқынын сақтайды.	20
Өнімнің сапасы	Тігіс түзу, бұйым таза, бөлшектер дұрыс біріктірілген, айқын ақаулар жойылған.	20
Дербестік және байланыс	Тапсырманы қабылдайды, көмекті дұрыс сұрайды, жұмысты тексеруге ұсынады.	10
Барлығы	Игеру шегі – қауіпсіздік талаптарын міндетті түрде орындаған жағдайда 60 балл.	100

Ескерту: Егер білім алушы міндетті қауіпсіздік талаптарын сақтамаса, бұйымның сапасына қарамастан қорытынды жұмыс есептелмейді. Білім алушыға білім беру ұйымы белгілеген тәртіппен қосымша жаттығу және қайта жіберу (қайта тапсыру) мүмкіндігі беріледі.

4.4. Тігін машинасында жұмыс істеуге рұқсат тексеру парағы

№	Рұқсат беру өлшемшарттары	Иә	Жоқ	Пікір
1	Машина қосқышының қай жерде екенін біледі.			
2	Ол тігін машинасының алдына дұрыс отырады, қолын қауіпсіз ұстайды.			
3	Тігіс кезінде алаңдауға болмайтынын түсінеді.			
4	Жоғарғы жіпті сызба бойынша көмекпен немесе өз бетінше өткізеді.			
5	Матаны нұсқаулық бойынша табанның астына қояды.			
6	Қиынды матаға сынама тігіс жүргізеді.			
7	Ақаулық болған жағдайда жұмысты тоқтатады және шеберді шақырады.			
8	Операциядан кейін жұмыс орнын тазалайды.			

4.5. Қарапайым өнімнің сапасын тексеру парағы

№	Сапа белгісі	Орындалды	Түзетуді қажет етеді	Пікір
1	Өнім пішіні мен мақсаты бойынша үлгіге сәйкес келеді.			
2	Негізгі бөлшектер дұрыс біріктірілген.			
3	Тігістер оқу жұмысына арналған рұқсат етілген ауытқу шегінде түзу.			
4	Жіптер бекітіліп, ұзын ұштары алынып тасталады.			
5	Көзге көрінетін ластанулар, қисаюлар және өткізіп алынған операциялар жоқ.			
6	Ылғалды-жылумен өңдеу қауіпсіз және ұқыпты орындалған.			
7	Жұмыс орны жиналған, құрал-саймандар өткізілген.			